

Allmänna Bestämmelser

FÖR TOTALENTREPRENADER AVSEENDE BYGGNADS-, ANLÄGGNINGS- OCH INSTALLATIONSARBETEN ABT 05

Dessa bestämmelser med kommentartexter har utarbetats av Föreningen Byggandets Kontraktskommitté, BKK.

Medlemmar i BKK är

BANVERKET
BYGGHERREFORUM
ELEKTRISKA INSTALLATÖRSORGANISATIONEN EIO
FASTIGHETSÅGARNA
FORTIFIKATIONSVERKET
HSBs RIKSFÖRBUND
ISOLERFIRMORNAS FÖRENING
KYLENTREPRENÖRERNAS FÖRENING
LUFTFARTSVERKET
RIKSBYGGEN
STATENS FASTIGHETSVERK
STD SVENSK TEKNIK OCH DESIGN
SVENSK VENTILATION
SVERIGES ALLMÄNNYTTIGA BOSTADSFÖRETAG, SABO
SVERIGES BYGGINDUSTRIER
SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING
VVS-INSTALLATÖRERNA
VÄGVERKET

INNEHÅLL

Förord	2
Begreppsbestämningar med anmärkningar	3
Kapitel 1 Omfattning	6
Kapitel 2 Utförande	13
Kapitel 3 Organisation	17
Kapitel 4 Tider	19
Kapitel 5 Ansvar och avhjälpande	22
Kapitel 6 Ekonomi	28
Kapitel 7 Besiktning	34
Kapitel 8 Hävning	40
Kapitel 9 Tvistelösning	42
Kapitel 10 Förenklad tvistelösning	43

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Förord

Dessa allmänna bestämmelser är avsedda att användas vid byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader **på totalentreprenad**. Kommentartexterna och anmärkningar till begreppsbestämningarna skall vara vägledande vid tillämpning och tolkning av bestämmelserna.

Entreprenadformen totalentreprenad innebär att entreprenören i förhållande till beställaren svarar för projektering och utförande. Vid totalentreprenad beskriver beställaren genom funktionskrav i förfrågningsunderlaget objektets användbarhet eller egenskaper. Därvid krävs att entreprenören av beskrivna egenskaper kan sluta sig till den användbarhet som åsyftas. Beställaren kan även hänvisa till referensobjekt. Uttryck såsom tillfredsställande, ändamålsenlig och lämplig bör inte användas som funktionsbeskrivande, eftersom de är alltför oprecisa. Om beställaren istället väljer att föreskriva en viss teknisk lösning för arbete som ingår i en totalentreprenad, exempelvis fabrikat och modell på material eller vara, svarar han för denna. Entreprenören projekterar därefter med utgångspunkt i förfrågningsunderlaget.

I en totalentreprenad svarar entreprenören inom ramen för sitt åtagande för att objektet uppfyller avtalad funktion. I den mån särskild funktion inte avtalats ingår i entreprenörens åtagande att objektet skall fungera för den planerade användning som beställaren redovisat för entreprenören (jämför kapitel 1 § 1). För avgränsbar del av entreprenaden som beställaren färdigprojekterat kan allmänna bestämmelser för utförandeentreprenader (AB 04) åberopas.

ABT 05 bygger på en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter som syftar till en ekonomiskt optimal riskfördelning mellan parterna. Ändringar i dessa bestämmelser skall därför undvikas.

ABT 05 har genom s.k. täckbestämmelser lämnats öppet för parterna att avtala om en annan reglering än den som framgår av ABT 05. Dessa markeras med formuleringen "...om inte annat föreskrivits..." eller motsvarande. Paragrafer som innehåller täckbestämmelser markeras med *. Övriga bestämmelser är s.k. fasta bestämmelser.

Vid utarbetandet av **ABT 05** har ökad vikt lagts på kvalitets- och miljöfrågor. Utöver föreskrifterna i **ABT 05** har även kontraktstidens längd samt parternas planering och organisation betydelse för att uppnå de kontraktssenliga fordringarna. Med hänsyn till den komplexitet som ofta sammanhänger med genomförandet av entreprenader är en god kommunikation och samverkan nödvändig för ett gott resultat. Parterna bör därför finna former för en fortlöpande dialog samt inom ramen för den allmänna lojalitetsplikten visa varandra förtroende och öppenhet.

I ABT 05 har begreppet "vårdslöshet" ersatt formuleringen "vårdslöshet eller försummelse" i ABT 94. I sak innebär detta ingen ändring. **Stycke som inte ordagrant överensstämmer med motsvarande stycke i AB 04 eller som inte motsvaras av någon reglering i AB 04 är gråmarkerade.**

Begreppet funktionsentreprenad används av vissa som synonymt med totalentreprenad. Andra anser dock att exempelvis underhåll ingår i en sådan entreprenad. BKK har i ett separat standardavtal, ABT 05/Underhåll, tagit fram en modell för totalentreprenader med underhållsansvar.

Begreppsbestämningar med anmärkningar

Anbudshandlingar: anbudet jämte de handlingar som är fogade till detta eller däri angivna som gällande för anbudet.

Å-pris: pris exklusive mervärdesskatt för enhet av arbete.

Å-priset skall avse samtliga kostnader, inklusive kostnader för räntor och centraladministration samt vinst för en i entreprenadhandlingarnas mening färdig enhet av arbete eller, om så föreskrivs, en eller flera delar av kostnaderna.

Å-prislista: förteckning över å-priser.

Arbete: arbetsprestation, hjälpmedel, material och varor.

Arbetsprestation innefattar även **projektering och** handhavande av material och varor.

Arbetsområde: område som under entreprenadtiden står till entreprenörens disposition för entreprenadens utförande.

Besiktningssplan: handling som anger plan för genomförande av besiktningar.

Beskrivning: handling med föreskrifter om och/eller krav på utförande av och kvalitet på arbete.

I beskrivningen kan ingå bilder som kompletterar eller förklarar vad som anges i texten.

Betalningsplan: handling med föreskrifter om den ordning som gäller för betalning.

Byggherre: den som för egen räkning utför eller låter utföra byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader.

Entreprenad: kontraktarbeten jämte förekommande ÄTA-arbeten.

Entreprenadhandlingar: kontraktshandlingar jämte handlingar som tillkommer från kontraktets tecknande och intill garantitidens början och som enligt kontraktshandlingarna eller senare överenskommelser skall gälla för entreprenaden.

Entreprenadsumma: kontraktssumma med justering för tillägg och avdrag samt i förekommande fall belopp avseende indexersättning, allt exklusive mervärdesskatt.

Entreprenadtid: tid från entreprenadens påbörjande till och med den dag då entreprenaden är godkänd.

Fel: avvikelse som innebär att en del av en entreprenad inte utförts alls eller inte utförts på kontraktsevenligt sätt.

Funktion: sådan användbarhet eller sådan för användbarhet nödvändig egenskap, som normalt konstateras genom mätning provning eller nyttjande.

En funktion beskrivs normalt med angivande av relevanta egenskaper eller prestanda, exempelvis belysningsstyrka, luftflöde, temperatur, kapacitet, reningseffekt, ljud- och värmeisolering, ljusreflexion och energiförbrukning, dvs. sådant som normalt inte utläses av redovisade lösningar utan fordrar närmare kontroll genom mätning, provning eller nyttjande av entreprenaden sedan den utförts. Se även anmärkningen till *teknisk lösning*.

Författning: lag, förordning och andra bindande regler enligt kapitel 8 regeringsformen.

Förfrågningsunderlag: det underlag som beställaren tillhandahåller för utarbetande av anbud.

Hjälpmedel: anordningar som erfordras för entreprenadens utförande samt transporter. Exempel på hjälpmedel är maskiner, redskap, ställningar, bodar, formvirke och instrument.

Huvuddel: del av kontraktarbetena som anges som huvuddel i kontraktshandlingarna och för vilken en angiven del av kontraktssumman har fastställts.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Kontrakt: handling som undertecknats av parterna och som utvisar deras överenskommelse.

Exempel på kontrakt är – utöver handling som rubricerats som kontrakt – uppgörelseprotokoll och beställningsskrivelse som undertecknats av parterna och som utvisar parternas överenskommelse.

Kontraktarbete: arbete som enligt kontraktshandlingarna ingår i entreprenörens åtagande.

Kontraktshandlingar: kontrakt jämte handlingar som är fogade till detta eller som i någon av dessa är angivna som gällande för kontraktarbetena.

Om parterna inte har upprättat ett kontrakt är de handlingar som utvisar parternas överenskommelse att betrakta som kontraktshandlingar.

Kontraktssumma: i kontraktshandlingarna angiven ersättning för kontraktarbetena, exklusive mervärdesskatt.

Kontraktstid: i kontraktshandlingarna angiven tid för utförande av kontraktarbetena eller huvuddel därav.

Kvalitetsplan: handling som anger särskilda kvalitetspåverkande åtgärder för att säkerställa entreprenadens kontraktsenliga utförande.

Kvalitetsplanen kan exempelvis ange aktiviteter som krävs för att säkerställa och beskriva systematiken i kvalitetsarbetet.

Miljöplan: handling som anger särskilda åtgärder för att säkerställa gällande miljökrav.

Miljöplanen kan exempelvis ange vilka åtgärder som kommer att vidtas vid val av arbetsmetodik och byggmaterial, materialhantering, källsortering och omhändertagande av avfall.

Mängdförteckning: förteckning över mängder av skilda slag med eller utan beskrivning av utförande, funktion eller kvalitet.

En mängdförteckning kan exempelvis omfatta mängder av arbetsprestationer, hjälpmedel, material eller varor.

Offentlig upphandling: Upphandling i vilken beställaren är skyldig att följa lag om offentlig upphandling.

Vid offentlig upphandling kan beställaren enligt lag vara tvungen att förkasta ett anbud som innehåller en eller flera reservationer i förhållande till förfrågan.

Prisbasbelopp: prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Referensobjekt: utförd byggnad, anläggning eller installation, vilken helt eller i bestämt avseende åberopas som förebild för det avsedda objektet.

Referensobjekt skall åberopas på ett sådant sätt att det klart framgår i vilka avseenden referensobjektet skall tjäna som förebild.

Sidoentreprenör: den som vid sidan av entreprenören utför entreprenad åt beställaren i anslutning till eller inom arbetsområdet.

Skriftligen: information som kan läsas och lagras.

Exempel på överföringssätt av sådan information är post, fax och e-post.

Teknisk lösning: material, vara, konstruktion eller utförande som angetts på ritning, i beskrivning eller på annat sätt.

En teknisk lösning utmärks av att den genom ritning, beskrivning eller annan handling utvisar det avsedda utförandet av del av entreprenaden utan angivande av motiv. Exempelvis är uppgift om bredden på en garageöppning eller en viss mellanväggskonstruktion tekniska lösningar. Uppgift om att fordon med två meters bredd skall kunna passera genom garageöppningen eller att mellanväggen skall ha en viss ljudisolering, utgör däremot föreskrifter om funktion.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Tidplan: handling med uppgifter om tider.

Tidplanen kan exempelvis innehålla uppgifter om tider för utförande av arbeten, provningar eller tillhandahållande av handlingar, hjälpmedel, material eller varor.

Totalentreprenad: entreprenad eller del av entreprenad där entreprenören i förhållande till beställaren svarar för projektering och utförande.

Underentreprenör: den som inom arbetsområdet utför entreprenad åt entreprenören.

Utförandeentreprenad: entreprenad eller del av entreprenad där beställaren svarar för projektering och entreprenören svarar för utförande.

Utsättning: överföring av givna mätdata från karta, ritning e.d. till en punkt i terrängen, på byggnadskonstruktion e.d. och därefter markering av punkten.

ÄTA-arbete: Ändringsarbete, Tilläggsarbete som står i omedelbart samband med kontraktsarbetena och som inte är av väsentligt annan natur än dessa, samt Avgående arbete.

Kapitel 1

OMFATTNING

Omfattningen av kontraktssarbetena bestäms av kontraktshandlingarna.

§ 1

Kontraktssarbetena
och
kontraktshandlingarna

Beställarens krav avseende objektet redovisas i form av funktion. Krav på objektet i visst avseende kan även redovisas i form av teknisk lösning eller på annat sätt.

Om kontraktshandlingarna inte utvisar krav eller utfästelser beträffande användbarhet eller egenskap, skall arbetena utföras så att de motsvarar vad som kan fordras med hänsyn till **den planerade användning av objektet som beställaren redovisat för entreprenören.**

Kommentar kapitel 1 § 1

Villkoret att omfattningen av entreprenörens åtagande bestäms av kontraktshandlingarna är ett av de mest grundläggande villkoren i ABT 05. Jämfört med AB 04 påverkas dock villkorets innebörd av att entreprenörens uppdrag vid totalentreprenad även omfattar hela eller väsentliga delar av projekteringen. Beställaren måste därför kunna räkna med att entreprenörens arbete utmynnar i en produkt som fungerar för det avsedda ändamålet. Detta utgör en grundläggande princip för totalentreprenaden, nämligen den om entreprenörens ansvar för objektets användbarhet och egenskaper.

Som framgår av andra stycket i paragrafen kan beställaren redovisa sina krav på annat sätt än genom att ange funktion eller teknisk lösning, exempelvis genom att åberopa ett referensobjekt eller föreskriva viss färgnyans.

Eftersom entreprenörens anbud skall omfatta kostnader för såväl projektering som utförande måste beställaren tydligt ange krav – exempelvis funktionskrav, referensobjekt eller redovisad planerad användning – som skall uppfyllas av entreprenören. Om beställaren föreskriver teknisk lösning gäller i sådan del vad som anges i 8 § i detta kapitel.

På grund av tredje stycket i paragrafen kan entreprenörens åtagande också omfatta arbeten som inte finns uttryckligen angivna men som med hänsyn till beställarens för entreprenören redovisade planerade användning måste anses ingå i entreprenörens åtagande.

Ofullständigheter i entreprenörens beskrivningar eller ritningar innebär i sig inte någon begränsning av hans åtagande.

Om beställaren efter avtalets ingående kräver annat utförande eller alternativa förslag har entreprenören rätt till ersättning för de projekteringskostnader som uppkommer, under förutsättning att entreprenörens ursprungliga förslag uppfyller kontraktssenkliga fordringar. Utarbetandet av alternativa förslag på beställarens begäran ingår normalt inte i kontraktssarbetena.

Kontraktshandlingarna kompletterar varandra om inte omständigheterna föranleder annat.

§ 2

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Kommentar till kapitel 1 § 2

Att kontraktshandlingarna kompletterar varandra är ett uttryck för principen att arbete som skall omfattas av entreprenörens åtagande enbart behöver redovisas på ett ställe i kontraktshandlingarna. En förutsättning för detta är i sin tur att handlingarna är lämpligt och konsekvent samordnade eller att entreprenören i anbudsskedet i varje fall inte skall behöva missta sig på vilka arbeten som skall ingå i hans åtagande. Vad som är en lämplig och konsekvent samordning i det enskilda fallet beror bl.a. på omfattningen av vardera partens projektering och sättet för upphandlingen.

Vid motstridiga uppgifter i kontraktshandlingarna gäller de i följande ordning:

§ 3

Motstridiga uppgifter

- 1 kontrakt
- 2 ändringar i ABT 05 som är upptagna i sammanställning i administrativa föreskrifter
- 3 ABT 05
- 4 beställning
- 5 anbudshandlingar
- 6 förfrågningsunderlag
- 7 övriga handlingar.

Vid motstridighet mellan funktionskrav i förfrågningsunderlag och teknisk lösning i anbudshandling skall dock funktionskravet gälla före den tekniska lösningen.

Vad **som föreskrivits** ovan i denna paragraf gäller dock inte om omständigheterna uppenbarligen föranleder annat.

Kommentar till kapitel 1 § 3

Första stycket i paragrafen

Om beställaren i sina administrativa föreskrifter intar bestämmelser som skiljer sig från vad som anges i ABT 05, s.k. särregleringar, måste dessa vara tydliga för att gälla före ABT 05. För såväl fasta bestämmelser som täckbestämmelser (se förordet) gäller att en särreglering uppfyller kravet på tydlighet om särregleringen i sig är tydlig och om den återfinns under rätt kod och rubrik i de administrativa föreskrifterna. För att en ändring av en fast bestämmelse skall anses vara tydlig krävs därutöver att hänvisning görs till den i en sammanställning i de administrativa föreskrifterna över ändringar i förhållande till ABT 05. I en sådan hänvisning skall anges under vilken kod och rubrik som ändringen återfinns.

Andra stycket i paragrafen

Motivet till undantagsregeln i andra stycket är att det normalt inte kan krävas att beställaren tar ställning till huruvida tekniska lösningar i anbudshandlingar uppfyller funktionskrav i förfrågningsunderlag. Ett annat motiv för denna undantagsregel är att beställaren inte skall behöva bedöma varje detalj i anbudshandlingarna.

Tredje stycket i paragrafen

Undantagsregeln i paragrafens tredje stycke, som gäller i förhållande till såväl första som andra stycket i paragrafen, kan exempelvis bli tillämplig i följande fall.

Om teknisk lösning i anbudet vid en samlad bedömning innebär en bättre

funktion än funktionskrav i förfrågningsunderlag, bör den tekniska lösningen normalt gälla, eftersom den då inte kan anses strida mot funktionskravet i förfrågningsunderlaget.

Om anbudet innehåller redovisning av funktion som avviker från funktionskrav i förfrågningsunderlaget fordras, för att avvikelsen skall gälla, att den beskrivs klart och tydligt och på lämplig plats i anbudet.

Enligt undantagsregeln kan även redovisad teknisk lösning undantagsvis komma att gälla före funktionskrav i förfrågningsunderlaget. För att så skall vara fallet fordras att det klart och tydligt och på lämplig plats i anbudet anges på vilket sätt den tekniska lösningen inte uppfyller funktionskrav.

Vid offentlig upphandling (se begreppsbestämningarna) kan en anbudsgivares redovisning enligt de två föregående styckena vara en otillåten reservation enligt lag.

Undantagsregeln i tredje stycket kan också bli tillämplig vid motstridighet mellan ett generellt åberopat referensobjekt och en preciserad föreskrift om funktion i förfrågningsunderlaget eller anbudet. Den preciserade funktionsföreskriften kommer då normalt att gälla före den funktion referensobjektet innehåller (jämför kommentaren till begreppsbestämningen av referensobjekt).

Om i förfrågningsunderlaget förekommer mot varandra stridande uppgifter eller föreskrifter, skall den uppgift eller föreskrift gälla som medför lägsta kostnad för entreprenören, om inte omständigheterna föranleder annat.

§ 4

Måttuppgifter, som angetts med siffror eller bokstäver och som inte är uppenbart felaktiga, gäller före skalmått.

§ 5

För riktigheten av uppgifter, undersökningsmaterial och tekniska lösningar ansvarar den part som tillhandahållit dem. Detsamma gäller utsättning som en part tillhandahållit.

§ 6

Ansvar för uppgifter

Motpartens godkännande inskränker inte ansvaret enligt föregående stycke.

Beställaren förutsätts i förfrågningsunderlaget ha lämnat de uppgifter som kan erhållas vid en fackmässig undersökning av den fastighet eller del av fastighet som berörs av kontraksarbetena.

Om inte annat föreskrivits förutsätts beställaren i förfrågningsunderlaget ha lämnat de uppgifter som kan erhållas vid en fackmässig undersökning av den fastighet eller del av fastighet som berörs av kontraksarbetena.

(Kap 1 § 6, tredje stycket, skall enligt beställarsidan läggas i en egen paragraf som täckbestämmelse med därav föranledda följdändringar i den slutliga versionen.)

Entreprenören förutsätts före avgivandet av anbud ha skaffat sig den kännedom om arbetsområdet och andra förhållanden av betydelse som kan erhållas genom besök på platsen. Entreprenören förutsätts även före avgivandet av anbud i skälighets omfattning ha skaffat sig kännedom om andra förhållanden av betydelse för hans anbud. Härigenom inskränks inte beställarens ansvar enligt § 6 i detta kapitel.

§ 7

Förutsättningar

Arbetsområdet skall vid entreprenörens övertagande förutsättas befinna sig i det skick som det hade då entreprenören lämnade anbud. Om annat arbete skall utföras inom

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

arbetsområdet innan entreprenaden påbörjas skall arbetsområdet vid entreprenörens övertagande förutsättas vara i det skick det kunnat antas befinna sig i efter det att ifrågavarande arbete utförts.

Kommentar till kapitel 1 §§ 6 och 7

Entreprenören har i anbudsskedet rätt att utgå från att beställaren gjort en fackmässig undersökning av den fastighet eller del därav som berörs av kontraktarbetena. Beställaren kan – i de administrativa föreskrifterna i förfrågningsunderlaget på det sätt som föreskrivs i § 3 i detta kapitel i fråga om ändring av fast bestämmelse – föreskriva att varje anbudsgivare inför avgivande av anbud skall utföra hela eller delar av den undersökning som beställaren förutsätts ha utfört enligt § 6, tredje stycket, i detta kapitel.

Ett frångående av huvudregeln om beställarens fackmässiga undersökning medför att flera anbudsgivare tvingas göra sådana undersökningar. Det innebär sammanlagt ökade kostnader, vilket är samhällsekonomiskt oönskat. En sådan kostnadsökning kan undvikas om beställaren vänder sig till endast en entreprenör. Konsekvensen av detta är emellertid en utebliven konkurrens.

Beställaren kan på det sätt som föreskrivs i kommentaren till § 3 i detta kapitel föreskriva att varje anbudsgivare inför avgivande av anbud skall utföra hela eller delar av den undersökning som beställaren förutsätts ha utfört enligt § 6, tredje stycket, i detta kapitel.

Eftersom projektering ingår i entreprenörens åtagande vid en totalentreprenad har entreprenören större anledning än vid en utförandeentreprenad att inför anbudsgivningen skaffa sig kännedom om olika förhållanden av betydelse för entreprenaden. **Entreprenörens undersökningsskyldighet i anbudsskedet omfattar såväl uppgifter om förhållanden som kan erhållas genom besök på platsen som andra förhållanden av betydelse för hans anbud, exempelvis inhämtande av uppgifter**

i offentliga handlingar

rörande befintliga tekniska försörjningssystem och aktuella planförutsättningar.

Tolkningen av begreppet "i skälig omfattning" får göras med utgångspunkt i kravet på fackmässighet och med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet, t.ex. objektets art, omfattningen av vardera partens projektering, sättet för upphandlingen eller av **entreprenören vald teknisk lösning som bygger på andra förutsättningar än de som omfattas av § 6, tredje stycket, i detta kapitel.** Normalt ingår dock inte demontering, förstörande åtgärder eller markundersökningar i entreprenörens undersökningsskyldighet, **om inte annat föreskrivits i förfrågningsunderlaget.**

Om beställaren har föreskrivit eller eljest fordrat viss teknisk lösning, skall utförande enligt lösningen anses uppfylla kontraktsevenliga fordringar. Entreprenören ansvarar dock för att entreprenaden i övrigt uppfyller kontraktsevenliga fordringar, såvida inte

§ 8

Beställarens tekniska lösning

omständigheterna uppenbarligen föranleder annat.

Kommentar till kapitel 1 § 8

Första meningen i § 8 medför att entreprenören inte har funktionsansvar utan enbart utförandeansvar i de avseenden beställaren föreskrivit tekniska lösningar. Däremot ingår enligt andra meningen i entreprenörens åtagande att anpassa sina lösningar till vad beställaren föreskrivit. Detta medför att det åligger entreprenören att utreda följderna av beställarens krav på viss teknisk lösning avseende objektet i övrigt. Entreprenören kan inte undgå ansvar beträffande fel på objektet i övrigt enbart med åberopande av att felet ytterst beror på beställarens krav. Däremot har entreprenören givetvis möjlighet att befria sig från detta ansvar genom att uttryckligen reservera sig.

Entreprenörens ansvar enligt andra meningen utgår från kraven på fackmässighet (jämför kapitel 2 § 1 andra stycket).

Konsekvenser som en fackman rimligen inte borde ha slutit sig till under motsvarande förhållanden är således entreprenören inte ansvarig för.	Konsekvenser som en fackman inte kunnat sluta sig till är således entreprenören ej ansvarig för.
---	--

Entreprenören är

normalt

inte heller ansvarig om beställarens krav på viss teknisk lösning inverkar på andra av beställaren föreskrivna tekniska lösningar.

Saknas vid tiden för avgivande av anbud uppgifter som avser arbetsområdet eller det område som berörs av entreprenaden skall förhållandena antas vara sådana som kunnat förutsättas vid en fackmässig bedömning.

§ 9

För det fall uppgift av betydelse för bedömningen av åtagandets omfattning saknas har entreprenören rätt att i anbudet ange de förutsättningar av dimensionerande art som han baserat sitt anbud på.

Kommentar till kapitel 1 § 9

Bestämmelsen avser endast uppgifter om förhållanden som föreligger vid tidpunkten för anbudets avgivande. Den gäller således inte för senare inträffade händelser.

Om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna gäller följande.

§ 10* Material m.m.

Entreprenören skall på egen bekostnad anskaffa allt som behövs för entreprenadens utförande.

Entreprenören får utan ersättning använda eller tillgodogöra sig massor, material och varor som tas tillvara eller tas ut vid utförandet av entreprenaden.

En part får mot skälig ersättning använda motpartens hjälpmedel på arbetsområdet, om det kan ske utan hinder för motparten.

Om inte annat föreskrivits i övriga kontraktshandlingar gäller följande.

§ 11* Tillstånd m.m.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Beställaren skall ombesörja och bekosta **bygglov samt** sådana tillstånd och anmälningar för entreprenadens utförande, som erfordras huvudsakligen för verksamhetens bedrivande efter entreprenadens färdigställande samt ombesörja och bekosta därav föranledd myndighetsbesiktning och myndighetskontroll.

Entreprenören skall

ombesörja och bekosta tillstånd och anmälningar för entreprenadens utförande som erfordras utöver vad som ovan stadgas,

ombesörja och bekosta i författning eller av myndighet föreskriven besiktning eller kontroll av utfört arbete i den mån detta inte åligger beställaren enligt ovan,

träffa erforderliga överenskommelser med myndigheter och andra som berörs av sättet för arbetenas bedrivande samt

ombesörja och bekosta alla för entreprenadens utförande erforderliga utsättningar ävensom sådana utsättningar som beställare eller sidoentreprenör behöver för sina arbeten och som entreprenören bort förutse, samt inom arbetsområdet ange utgångspunkter för utsättning som erfordras på grund av beställarens övriga arbeten inom arbetsområdet och som entreprenören bort förutse.

Om beställarens medverkan behövs för genomförandet av åtgärd enligt ovan, är beställaren skyldig lämna sådan medverkan.

Kommentar till kapitel 1 § 11

Med tillstånd m.m. som erfordras för den verksamhet som skall bedrivas efter entreprenadens färdigställande, åsyftas exempelvis sådana tillstånd som erfordras enligt miljöbalken (1998:808) och olika specialförfattningar.

Beställaren bör i förfrågningsunderlaget ange vem som skall svara för olika tillstånd och anmälningar. Det bör framhållas att det många gånger kan vara i beställarens intresse att ombesörja vissa av de tillstånd m.m. som åvilar entreprenören och som kan erhållas innan entreprenör utsetts. Detta skall i så fall klart framgå av förfrågningsunderlaget.

Entreprenören ansvarar för att författningar följs i den utsträckning de berör hans åtagande.

§ 12 Författningar

Entreprenören är inte skyldig att utföra arbete som strider mot författning.

Om entreprenörens skyldighet att iaktta författningar förändrar åtagandets omfattning eller sättet för dess utförande jämfört med vad entreprenören rimligen bort förutsätta, skall kostnadsreglering ske.

Kommentar till kapitel 1 § 12

Genom att entreprenören vid totalentreprenad kommer att ansvara för hela eller en stor del av projekteringen kommer första stycket i *paragrafen* att få vidgad innebörd i jämförelse med förhållandet vid utförandeentreprenader. Utöver de normer som styr sättet för entreprenadens genomförande är entreprenören också skyldig att iaktta de normer som styr projekteringen.

Ett särskilt fall avseende tillämpningen av **första och** andra stycket i *paragrafen* gäller de allmänna hänsynsregler som finns i miljöbalken (1998:808). Dessa riktar sig till alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd. De gäller därmed för såväl beställare som entreprenör. En av hänsynsreglerna gäller produktval. Enligt den skall

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

man inte använda sådana kemiska produkter som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön om de kan ersättas med mindre farliga produkter. Bedömningen av farlighet skall ske utifrån försiktighetsprincipen. Enligt den skall försiktighetsmått vidtas så snart det finns skäl att anta att människors hälsa eller miljön skadas.

Bestämmelsen i tredje stycket i paragrafen kan bli tillämplig om en ny författning meddelas efter anbudets avgivande och entreprenören inte rimligen bort räkna med innehållet i den nya författningen. Bestämmelsen kan också bli tillämplig om tillståndsgivande eller kontrollerande myndighet kräver mer än vad entreprenören rimligen bort förutsätta med hänsyn till gällande författning eller rådande praxis vid anbudstiden eller om tillståndsgivande eller kontrollerande myndighet ändrar för entreprenaden tidigare föreskriven eller godkänd åtgärd.

Vad som är att förstå med författningar framgår av begreppsbestämningarna. Beträffande normer och föreskrifter som utfärdats av kommunala eller statliga verk bör bestämmelsen kunna tillämpas analogt.

En handling med förslag och idéer, som ställs till förfogande av den som inforrar eller avger anbud, får inte av den andre parten utan medgivande användas annat än i förhållandet mellan anbudsgivaren och anbudsinforraren. **§ 13** Skydd av handling

Om anbudsinforraren i det med upphandlingen avsedda objektet utnyttjar sådan handling från anbudsgivare vars anbud inte antagits och vars medgivande inte inhämtats och detta medför ekonomisk fördel för anbudsinforraren, skall anbudsinforraren betala skälig ekonomisk ersättning till anbudsgivaren.

Vid fastställandet av ersättningens storlek skall hänsyn tas till dels den kostnad som anbudsgivaren haft för att utarbeta förslaget, dels den vinning anbudsinforraren får.

Kommentar till kapitel 1 § 13

Bestämmelserna inskränker inte eventuellt skydd enligt immaterialrättslig lagstiftning eller lagen (1990:409) om företagshemligheter. Bestämmelsen gäller även om förslaget inte skulle åtnjuta sådant skydd. Vid fastställandet av ersättningen kan ledning också hämtas från lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och lag (1949:345) om arbetstagares uppfinningar.

Den som efter det att entreprenaden slutförts, i egenskap av ägare eller brukare av objektet, avser att ändra i detta eller vidta någon annan åtgärd för dess förvaltning får utan entreprenörens medgivande och utan att betala ersättning, använda handlingar avseende entreprenaden. **§ 14**

Kapitel 2

UTFÖRANDE

Entreprenaden skall utföras i enlighet med entreprenadhandlingarna. Om kvalitetsangivelse i visst avseende inte lämnat, skall arbetet i detta avseende utföras i klass med entreprenaden i övrigt.

§ 1 Entreprenadens utförande

Entreprenören skall utföra sitt åtagande fackmässigt.

Kommentar till kapitel 2 § 1 andra stycket

Den fackmässighet som en entreprenör med totalentreprenaduppdrag skall iaktta vid uppdragets genomförande avser såväl projektering som utförande.

<i>Hans fackmässighet förutsätts därför innefatta den skicklighet och fackkunskap som det finns skäl att förvänta sig av en teknisk konsult med motsvarande uppdrag att projektera.</i>	Projekteringen skall genomföras fackmässigt och med omsorg på samma sätt som beställaren har skäl att förvänta sig av en av beställaren anlitad teknisk konsult med motsvarande uppdrag att projektera.
---	--

Entreprenören skall normalt kunna förlita sig på riktigheten i av beställaren lämnade uppgifter m.m. Kravet på fackmässighet kan dock innefatta att entreprenören till följd av omständigheter som framkommer under entreprenadtiden i särskilda fall får anledning att komplettera av beställaren tillhandahållen utredning, begära precisering av uppdraget och även att kontrollera av beställaren lämnade uppgifter. Entreprenörens skyldighet i detta avseende blir beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, såsom omfattningen av beställarens egen projektering och beställarens fackkunskap och erfarenhet. Ändras förutsättningarna för entreprenadens utförande kan kapitel 2 § 4 bli tillämplig.

Kravet på fackmässighet innebär inte att entreprenören övertar det ansvar som beställaren har för tekniska lösningar enligt kapitel 1 § 8.

Entreprenören skall sedan avtalet ingåtts upprätta kvalitetsplan och miljöplan för entreprenaden och därvid inarbeta kvalitets- och miljöåtgärder som beställaren föreskrivit i förfrågningsunderlaget, om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna. Innan arbetena påbörjas skall entreprenören överlämna dessa planer till beställaren för granskning och godkännande. Sådant godkännande inskränker inte entreprenörens kontraktsenliga ansvar för utförandet av entreprenaden.

§ 2* Kvalitets- och miljöarbete

Entreprenören skall under entreprenadtiden utföra och dokumentera åtaganden enligt avtalad kvalitetsplan och miljöplan. Beställaren har rätt att ta del av dokumentationen.

Om entreprenören underlåter att utföra sitt åtagande enligt avtalad kvalitetsplan eller miljöplan har beställaren rätt att vidta rimliga åtgärder på entreprenörens bekostnad.

Kommentar till kapitel 2 § 2

Inget hindrar att kvalitets- och miljöåtgärder redovisas i en handling, exempelvis en projektplan, istället för i två separata handlingar. En sådan projektplan kan också avse andra åtgärder som entreprenören ålagts enligt kontraktshandlingarna, exempelvis upprättandet av en arbetsmiljöplan.

Entreprenören är, om inte annat följer av författning, berättigad och skyldig att under entreprenadtiden utföra sådana ÄTA-arbeten som föreskrivs av beställaren.

§ 3

ÄTA-arbete

Kommentar till kapitel 2 § 3

ÄTA-arbete definieras i begreppsbestämningarna. Genom det där använda uttrycket "omedelbart samband" betonas, att de tilläggsarbeten som avses skall vara så nära förknippade med kontraktsarbetena eller del därav att de tillsammans utgör en teknisk helhet. Sådant samband föreligger exempelvis inte om beställaren utan nackdel kan vänta med utförandet till dess entreprenaden blivit färdigställd. Regeln innebär således ingen given företrädesrätt för entreprenören. Tillämpningen måste likväl ske med beaktande av den olägenhet som det från ansvarssynpunkt och i övrigt kan medföra för parterna eller en av dem, om arbetet utförs av en annan entreprenör eller av beställaren själv. Gränsdragningsproblem kan uppstå vid bedömningen av om arbetena är av "annan natur" än kontraktsarbetena. Regeln hindrar inte att två eller flera entreprenörer utför kontraktsarbeten av samma eller nära nog samma natur.

Beträffande påföljd vid handlande i strid mot bestämmelsen hänvisas till kap 6 § 2.

I lagen (1992:1528) om offentlig upphandling finns regler som i vissa situationer innebär att beställaren inte utan ny upphandling är berättigad att låta entreprenören utföra tillkommande arbeten.

Med ÄTA-arbete föreskrivna av beställaren likställs arbete som förädlas av

§ 4

att uppgifter m.m. enligt kapitel 1 § 6 för vilka beställaren svarar inte är riktiga, att arbetsområdet eller andra förhållanden av betydelse avviker från vad som skall förutsättas enligt kapitel 1 § 7, eller att förhållande som avses i kapitel 1 § 9 inte är sådant som det skall förutsättas vara, och det inte kan anses ha ålegat entreprenören att ha skaffat sig kännedom därom.

Som ÄTA-arbete räknas inte ändrad mängd av arbete till följd av entreprenörens sätt att utföra entreprenaden, såvida inte beställaren beordrat sättet för utförandet.

§ 5

Om beställaren efter avtalets ingående föreskriver eller eljest fordrar viss funktion eller teknisk lösning som entreprenören anser berättiga till särskild ersättning utöver kontraktssumman, skall entreprenören utan dröjsmål och **innan utförandedelen av ÄTA-arbetet påbörjas** skriftligen underrätta beställaren **härom**.

§ 6

Kommentar till kapitel 2 § 6

Eftersom förfrågningsunderlag och anbudshandlingar i en totalentreprenad inte alltid utvisar objektets utformning i detalj kan beställaren uppfatta ett av honom under entreprenadtiden framställt krav rörande viss funktion eller teknisk lösning enbart som en precisering inom ramen för kontraktsarbetenas omfattning, medan entreprenören uppfattar kravet som en beställning av ett ÄTA-arbete. Syftet med underrättelseskyldigheten enligt paragrafen är bl.a. att möjliggöra för beställaren att ändra eller frånfalla sitt krav innan avsedda arbeten utförts.

Om entreprenören gör bedömningen att omständighet som avses i § 4 i detta kapitel föreligger skall han utan dröjsmål och senast innan utförandedelen av ÄTA-arbetet påbörjas underrätta beställaren samt redovisa de åtgärder han avser att vidta.

§ 7*

Underrättelse om ÄTA-arbete

Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen.

Kommentar till kapitel 2 §§ 6 och 7

Fristen "utan dröjsmål" ger möjlighet till anpassning i det enskilda fallet. Eftersom en bestämd tidsfrist inte går att uppställa måste beaktas om beställarens krav nödvändiggör särskilda utredningar eller samråd med andra parter. Om beställaren med korta mellanrum framställer ett stort antal krav i olika avseenden, behöver entreprenören ofta längre tid på sig för att utreda kravens betydelse. Å andra sidan får entreprenören anses ha kortare tid på sig i brådskande fall.

Om entreprenören underlåter att underrätta beställaren enligt §§ 6 eller 7 i detta kapitel har entreprenören inte rätt till ersättning utöver kontraktssumman, om inte sådan påföljd skulle vara oskälig.

§ 8

Kommentar till kapitel 2 § 8

Undantagsbestämmelsen kan bli tillämplig dels då entreprenören först under utförandet av ett visst arbete upptäcker och anmäler att arbetet ifråga eller en del av detta föranletts av sådana förhållanden som framgår av § 4 dels då omedelbara åtgärder måste vidtas och entreprenören inte har möjlighet att lämna underrättelse innan arbetet utförs.

Om entreprenören brustit i sin underrättelseskyldighet enligt § 6 förlorar han normalt sin rätt till särskild ersättning utöver kontraktssumman för den merkostnad som kan uppkomma på grund av beställarens begäran. Undantagsregeln "om inte detta skulle vara oskäligt" bör bli tillämplig om ett krav fordrar omedelbar åtgärd, och entreprenören därför inte har möjlighet att meddela beställaren innan arbetet påbörjas. Ett annat fall när undantagsregeln bör tillämpas är när beställaren insett eller bort inse, att hans efter avtalets ingående framställda fordringar på viss funktion eller teknisk lösning inte omfattas av kontraktetsarbetena. Så kan vara fallet om beställaren fordrar ändrat utförande i förhållande till vad han själv projekterat.

Entreprenören skall hålla beställaren väl underrättad om utformningen av de byggnader, anläggningar och installationer som ingår i entreprenaden. Det åligger beställaren att utan dröjsmål granska mottagna handlingar.

§ 9*

Underrättelseskyldighet

Om inte annat överenskommits skall entreprenören för beställaren redovisa sin plan för projekteringen. Planen skall innehålla uppgifter om projekterings bedrivande i fråga om tider och förfaringssätt samt uppgifter om hur beställaren skall hållas underrättad och om vilka granskningstider som gäller.

Parterna skall **utöver vad som anges i detta kapitel i övrigt** hålla varandra underrättade om förhållanden som kan antas ha betydelse för entreprenaden.

§ 10*

Om så föreskrivs i entreprenadhandlingar skall underrättelse enligt denna paragraf

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

lämnas skriftligen.

Om part inte fullgör sin underrättelseskyldighet enligt ovan, skall han ersätta därigenom uppkommen skada.

Uppgifter, undersökningsmaterial och handlingar, som beställaren enligt kontraktshandlingarna skall tillhandahålla, skall av denne tillställas entreprenören enligt härför upprättad tidplan. Om tidplan saknas eller om den är ofullständig, skall entreprenören i god tid meddela, när uppgift m.m. erfordras. I andra fall skall tillhandahållandet ske i sådan tid att entreprenaden kan utföras och färdigställas planenligt.

§ 11

Det åligger entreprenören att utan dröjsmål granska mottagna handlingar.

Om beställaren efter antagande av entreprenörens anbud har godkänt viss av entreprenören föreslagen teknisk lösning, skall utförande enligt entreprenörens förslag anses uppfylla kontraktsevenliga fordringar under förutsättning att förslaget inte förändrar det som tidigare avtalats eller sådan förändring särskilt avtalas. Entreprenören ansvarar dock – såvida inte omständigheterna uppenbarligen föranleder annat – för att entreprenaden i berörd del uppfyller kontraktsevenliga fordringar beträffande funktion och för att entreprenaden i övrigt uppfyller kontraktsevenliga fordringar.

§ 12

Förslag till teknisk lösning

Kommentar till kapitel 2 § 12

Bestämmelsen reglerar rättsverkan av att beställaren efter antagande av entreprenörens anbud godkänner en av entreprenören föreslagen teknisk lösning. Ett sådant förslag innebär normalt en precisering i förhållande till det utförande som anges i kontraktshandlingarna, och beställarens godkännande förutsätter då att entreprenörens förslag inte förändrar det som tidigare avtalats. Om entreprenörens förslag innebär en ändring i förhållande till kontraktshandlingarna bör detta särskilt framgå. Beställarens godkännande av ett förslag av vilket det särskilt framgår att det är fråga om en ändring innebär att parterna överenskommit att ändra vad som tidigare avtalats.

Beställarens underlåtenhet att inom skälig tid erinra mot ett förslag från entreprenören får normalt tolkas som ett tyst godkännande, förutsatt att förslaget uppfyller kontraktsevenliga fordringar beträffande avtalat utförande, avtalad funktion eller vad beställaren haft skäl att förvänta sig enligt kapitel 1 § 1.

Entreprenören skall ombesörja och bekosta sådan provning som angetts i entreprenadhandlingarna. Därutöver har beställaren rätt att föranstalta om provning enligt eget bestämmande. Beställaren skall bekosta sådan provning och därmed direkt förenade kostnader. Ger provningen inte godkänt resultat, svarar dock entreprenören för kostnaderna för samtliga provningar som föranleds av detta.

§ 13

Provning

Provning för konstaterande av likvärdighet beträffande arbetsprestation, material eller vara, som entreprenören föreslår i stället för vad som föreskrivits, bekostas av entreprenören.

Kapitel 3

ORGANISATION

Vardera parten skall utse ombud för entreprenaden. Ombudet har behörighet att med bindande verkan företräda sin huvudman i frågor som rör entreprenaden samt att träffa ekonomiska och andra uppgörelser. § 1 Ombud

Ett startmöte skall hållas innan entreprenaden påbörjas. Vid mötet skall parterna gå igenom kontraktshandlingarna, klargöra frågor om behörighet för andra än ombuden, precisera formerna för informationsutbyte och samverkan mellan parterna under projekteringskede och byggskede samt behandla övriga frågor av betydelse. Beställaren skall föra protokoll vid startmöte och protokollet skall godkännas av respektive parts ombud genom underskrift. Beställaren skall kalla till startmöte. § 2 Startmöte

Mellan parterna är krav på skriftlighet uppfyllt genom anteckning i protokoll från startmöte.

Parterna är skyldiga att delta i projekteringsmöten och byggmöten och därvid företrädas av behörig person. Projekterings- och byggmöte skall hållas i erforderlig utsträckning och behandla för parterna gemensamma frågor. Beställaren skall föra mötesprotokoll. Protokollet skall utan dröjsmål och i god tid före nästa möte tillställas entreprenören. Entreprenören skall justera protokollet. § 3 Projekterings- och byggmöte

Mellan parterna är krav på skriftlighet uppfyllt genom anteckning i protokoll från projekteringsmöte och byggmöte.

Kommentar till kapitel 3 §§ 2 och 3

Till startmötet bör även företrädare för konsulter, sidoentreprenörer och underentreprenörer kallas. Dessa bör även kallas till projekteringsmöten och byggmöten i den utsträckning detta är av vikt för entreprenaden.

Även om det inte föreskrivits i kontraktshandlingarna kan parterna vid startmötet komma överens om att underrättelser enligt kapitel 2 §§ 7 och 10 samt kapitel 4 § 4 skall lämnas skriftligen.

Entreprenören är ensam behörig att leda entreprenadens utförande. § 4

Beställaren utövar den kontroll över entreprenaden som han anser lämplig. Sådan kontroll medför inte någon inskränkning i entreprenörens kontraktsenliga ansvar. Kontroller skall så långt som möjligt genomföras så att de inte hindrar entreprenadens utförande. § 5* Beställarens kontroll

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

En av beställaren utsedd kontrollant får vidta de åtgärder som krävs för att genomföra kontrollen. Andra åtgärder får han vidta endast om han bemyndigats till detta.

Kontrollant har för kontrollens utövande fritt tillträde till arbetsområdet och till annan plats där arbete utförs på uppdrag av entreprenören. Han har i detta syfte även rätt att utan ersättning använda entreprenörens instrument, kontrollanordningar och kontrollverktyg som finns på arbetsplatsen samt att därvid erhålla behövlig handräckning. För sådan handräckning utgår ingen ersättning, om inte annat anges i entreprenadhandlingarna.

Kommentar till kapitel 3 § 5

Eftersom projektering ingår i entreprenaden (jmf. begreppet arbete) har beställaren även rätt att – utöver vad som följer av regleringen i kapitel 2 § 9 – kontrollera projekteringen på det sätt han finner lämpligt. En sådan kontroll kan exempelvis avse frågan om projekteringen i sig uppfyller kontraktssenliga fordringar; en fråga som inte omfattas av besiktning i ABT (jmf. kapitel 7 § 11).

Entreprenören skall anmäla när arbetsprestation, material och vara som enligt entreprenadhandlingarna skall kontrolleras av beställaren är tillgängliga för kontroll. Anmälan skall ske i så god tid att åtgärder som föranleds av kontrollen kan vidtas utan att entreprenadens planer utförande äventyras. Kontrollen skall verkställas utan dröjsmål. **§ 6**

Anmärkingar som föranleds av beställarens kontroll skall utan dröjsmål meddelas entreprenören, som då skall vidta erforderliga åtgärder. Om sådant meddelande uteblir skall vad som föreskrivs i kap 5 § 15 äga motsvarande tillämpning, om inte detta är oskäligt. **§ 7**

Om entreprenören anser att av kontroll föranledd anmärkning saknar grund, skall han skriftligen med angivande av skälet utan dröjsmål underrätta beställaren om detta. I sådant fall skall beställaren, för att anmärkningen skall anses vidhållen, skriftligen meddela entreprenören detta.

Arbete som föranletts av anmärkning skall anses som ÄTA-arbete, i den mån anmärkningen saknar grund.

Om entreprenadens utförande skulle äventyras genom att entreprenören brister i fullgörandet av sina skyldigheter gentemot anställd, har beställaren rätt att på entreprenörens vägnar samt på hans bekostnad och risk fullgöra vad som brister. Innan beställaren vidtar en åtgärd i detta syfte skall han underrätta entreprenören. Denne skall då tillhandahålla beställaren erforderliga uppgifter och handlingar till upplysning om skyldigheternas innehåll och omfattning. **§ 8** Anställda

Om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna, svarar beställaren för att hans egna arbeten samordnas med entreprenörens och med sidoentreprenörernas liksom för att deras arbeten samordnas med varandra, så att arbetena kan utföras och färdigställas enligt tidplanen. Arbetena skall i möjlig utsträckning utföras så att de inte hindrar någon annans arbete. **§ 9*** Ansvar för samordning

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Om kontraktshandlingarna föreskriver att en part är skyldig att tillhandahålla motparten eller någon annan allmänt arbete eller hjälpmedel, förutsätts detta i allt väsentligt kunna ske enligt tidplan eller, om så inte är möjligt, utan kostnadsökning. Om kostnadsökning uppkommer för den tillhandahållande, skall kostnadsreglering ske enligt kap 6 §§ 1–7 och 11.	§ 10	Tillhandahållande av arbete m.m.
Entreprenören får efter samråd med beställaren utan ersättning disponera arbetsområdet på det sätt som erfordras för entreprenadens utförande.	§ 11	Arbetsområdet
Entreprenören får inte utan beställarens medgivande inkvartera anställda i eller på annat sätt upplåta lokaler i en anläggning eller byggnad som berörs av entreprenaden.	§ 12	
Entreprenören skall föra dagbok över omständigheter av betydelse för entreprenaden.	§ 13	Dagbok
Parterna skall i erforderlig utsträckning fastställa omfattningen av utförda arbeten. Om uppmätning erfordras, skall den verkställas av parterna gemensamt.	§ 14*	Uppmätning
Om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna, skall sådan mätning ske enligt praxis i vederbörande delbransch. Vardera parten svarar för sina kostnader för mätningen.		
Om part i övrigt genom uppmätning vill kontrollera motpartens uppgift om entreprenaden, svarar han för kostnaderna för detta, om uppmätningen visar att uppgiften var i huvudsak riktig eller för parten gynnsam. I motsatt fall svarar motparten för kostnaden.		
Uppmätning som inte kan anstå till arbetets färdigställande verkställs före eller under arbetets utförande. Om part trots motpartens kallelse skulle försumma att delta i uppmätning, gäller motpartens mätning, såvida den inte är uppenbart felaktig.		

Kapitel 4

TIDER

Entreprenören skall planera kontraktens utförande så att de kan färdigställas inom kontraktstiden. Entreprenören skall för beställaren redovisa planeringen i tidplan. Jämknings enligt § 2 eller 3 i detta kapitel skall föranleda motsvarande justering av tidplanen.	§ 1	Tidplan
Beställaren skall tillhandahålla tillgängligt underlag för entreprenörens planering.		
Entreprenören skall på beställarens begäran lämna uppgift om hur arbetet fortskrider i förhållande till tidplanen.		

Kontraksarbetena skall vara färdigställda och tillgängliga för slutbesiktning eller avlämnade på annat sätt vid kontraktstidens utgång. Kontraktstiden skall förlängas eller avkortas i den utsträckning ÅTA-arbete eller förändringar i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna påverkar möjligheten att hålla kontraktstiden. Entreprenaden får avlämnas före kontraktstidens utgång endast om parterna kommer överens om det.

§ 2 **Färdigställande**

Provning och injustering som ingår i kontraksarbetena skall vara fullgjord inom entreprenadtiden, om inte lämplig årtid eller entreprenadens ibruktagande rimligen bör avvaktas. Sådan senareläggning av provning eller injustering som kan förutses vid avtalets ingående skall redovisas av entreprenören i tidplan.

Entreprenören har rätt till erforderlig förlängning av kontraktstiden om han hindras att färdigställa kontraksarbetena inom kontraktstiden på grund av:

§ 3 **Hinder och förlängning**

- 1 omständighet som beror på beställaren eller något förhållande på hans sida
- 2 myndighetsbeslut som medför allmän brist på hjälpmedel, material eller vara eller begränsning av arbetskraft
- 3 krig, försvarsberedskap, epidemi, strejk, blockad eller lockout, dock inte strejk eller blockad till följd av att entreprenören eller någon av hans underentreprenörer inte fullgjort sina skyldigheter gentemot anställd
- 4 väderleks- eller vattenståndsförhållande som är osedvanliga för byggnadsorten och inverkar särskilt ogynnsamt på arbetena
- 5 annat av entreprenören ej vållat förhållande, som entreprenören inte bort räkna med och vars menliga inverkan han inte rimligen kunnat undanröja.

Kommentar till kapitel 4 § 3

Vid bedömningen av vad som utgör "erforderlig förlängning av kontraktstiden" i det enskilda fallet skall, inom ramen för den allmänna lojalitetsplikt som råder mellan parterna, beaktas entreprenörens möjlighet att begränsa tidsförlängningen genom en rationell användning av de resurser han avsatt för berörd del.

Vid tolkning av p. 1 kan vägledning hämtas från den praxis som utvecklats inom köprätten beträffande kontrollansvar.

Part skall utan dröjsmål underrätta motparten om förhållande som parten insett eller bort inse skulle medföra rubbning av tidplan eller försening av entreprenaden. Om part underlåter att lämna motparten sådan underrättelse, får parten inte åberopa förhållandet annat än om motparten insett eller bort inse detsamma och att förhållandet inverkar på tidplanen.

§ 4* **Underrättelse om hinder**

Om så föreskrivits i entreprenadhandlingarna skall underrättelse enligt denna paragraf lämnas skriftligen.

Efter underrättelse enligt § 4 i detta kapitel skall parterna försöka komma överens om den ändring av kontraktstiden som förhållandena föranleder.

§ 5

Härvid skall hänsyn tas till om återstående arbeten kommer att utföras under avsevärt gynnsammare eller ogynnsammare förhållanden.

För att undvika eller minska en förlängning av kontraktstiden är entreprenören skyldig att vidta åtgärd (forcering) på beställarens bekostnad, som entreprenören kan utföra utan att väsentlig olägenhet åsamkas honom. Sådan forcering skall beställas skriftligen innan åtgärden påbörjas. **§ 6** **Forcering**

Om beställaren inte medger tidsförlängning och entreprenören trots det väljer att vidta forcering för att undvika eller minska förlängning, har entreprenören rätt till ersättning för forceringen om det visar sig att entreprenören varit berättigad till förlängning av kontraktstiden.

Entreprenören skall innan forcering enligt andra stycket påbörjas skriftligen underrätta beställaren om detta med angivande av beräknad kostnad för forceringen. Om beställaren efter sådan underrättelse medger tidsförlängning får entreprenören inte vidta ytterligare forcering på beställarens bekostnad.

Ansvarstiden är tio år från entreprenadens godkännande och inleds med garantitid. **§ 7*** **Ansvarstid och garantitid**

Om inte annat föreskrivs i kontraktshandlingarna gäller följande.

Garantitiden är fem år för entreprenörens arbete. För av beställaren föreskrivna material och varor är dock garantitiden två år.	Garantitiden är fem år. För material eller varor där beställaren föreskrivit visst fabrikat är dock garantitiden två år.
---	---

Om entreprenören har erhållit eller erhåller en längre garantitid för material eller vara, gäller denna längre garantitid även mellan entreprenören och beställaren.

Kommentar till kap 4 § 7

Av bestämmelsen framgår att entreprenören har ett femårigt garantiansvar för av honom valda material och varor.

Med "av beställaren föreskrivna material och varor" likställs föreskrift om visst fabrikat eller likvärdigt. Om beställaren föreskrivit visst fabrikat eller likvärdigt är garantitiden således två år för det fabrikat som entreprenören väljer.	Om beställaren föreskrivit visst fabrikat "eller likvärdigt" har entreprenören ett femårigt garantiansvar för sådan del endast om han haft en reell valmöjlighet avseende materialet eller varan.
--	--

Om beställaren föreskrivit en övergripande teknisk lösning (som beställaren svarar för enligt kapitel 1 § 8), exempelvis asfalt, plåttak eller putsad fasad, har entreprenören ett femårigt garantiansvar för därav föranledda konstruktioner och utföranden, endast om entreprenören haft en reell möjlighet att välja dessa.

Omfattningen av entreprenörens ansvar för fel som framträder under garantitid framgår av kapitel 5 § 5.

Om entreprenören efter slutbesiktning dröjer avsevärt med att avhjälpa fel får besiktningsmannen, om särskilda skäl föreligger, vid efterbesiktning förlänga garantitiden för arbetet i fråga med en tid som motsvarar tiden mellan slutbesiktningen och efterbesiktningen. **§ 8** **Förlängning av garantitiden**

Besiktningsmannen får förlänga garantitiden med högst två år	§ 9
1 för arbete som berörs av åtagande enligt den avtalade kvalitetsplanen eller miljöplanen, om sådant åtagande inte har utförts och dokumenterats och särskilda skäl föreligger	
2 för arbete till avhjälpande av fel som framträtt under garantitiden om särskilda skäl föreligger	
3 i berörd del om flera fel av samma slag har konstaterats under garantitiden och entreprenören svarat för den tekniska lösningen och det kan befaras att ytterligare fel av samma slag kommer att framträda.	

Kommentar till kapitel 4 § 9

Vid bedömning av om särskilda skäl föreligger bör bland annat beaktas hur lång tid som kvarstår av den ursprungliga garantitiden.

Om kontraktet hävs enligt kapitel 8 § 1 eller 2, löper ansvars- och garantitid för den utförda delen av entreprenaden från den dag då kontraktet hävdes. **§ 10**

Om kontraktsarbetena är uppdelade i huvuddelar, tillämpas bestämmelserna i detta kapitel på varje huvuddel för sig. **§ 11** **Huvuddelar**

Om kontraktstiden avseende en huvuddel skall jämkas enligt § 2 eller 3 i detta kapitel, skall kontraktstiden jämkas även beträffande efterföljande huvuddel i den mån färdigställandet av denna är beroende av en tidigare huvuddel.

Kapitel 5

ANSVAR OCH AVHJÄLPANDE

Entreprenören ansvarar under entreprenadtiden för skada på ej avlämnad del av entreprenaden. **§ 1** **Ansvar under entreprenadtiden**

Entreprenören ansvarar dock inte för skada på entreprenaden som beror på beställaren.

Entreprenören ansvarar - hjälpmedel undantagna - inte heller för skada på entreprenaden som beror på krig, terrorhandling, uppror, naturkatastrof eller liknande omständighet.

Beställaren har rätt att efter samråd med entreprenören under entreprenadtiden ta ej avlämnad del av entreprenaden i bruk, men ansvarar därvid för skada på entreprenaden på grund av brukandet samt för ökade kostnader för entreprenadens utförande och färdigställande. **§ 2**

För varje påbörjad vecka varmed entreprenören överskrider kontraktstiden eller den ändrade tid för färdigställandet som skall gälla enligt kap 4 § 2 eller 3, skall han betala vite enligt kontraktshandlingarna. Vite kan även avtalas för överskridande av den tid som bestämts för utförande av viss del av entreprenaden. Om vite avtalats är beställaren därutöver inte berättigad till skadestånd för förseningen. § 3 Vite vid försening

Om beställaren före färdigställandet har tagit entreprenaden eller del därav i avsett bruk, skall vitet jämkas i skälig mån. Jämkning skall även göras om beställaren har haft en icke oväsentlig ekonomisk nytta av annat ibruktagande av entreprenaden eller del därav.

Anspråk på vite skall framställas skriftligen till motparten senast tre månader efter entreprenadens godkännande. Anspråk på vite är förfallet, om det inte framställs skriftligen i rätt tid.

Kommentar till kapitel 5 § 3

Vitesbeloppet bestäms normalt som en procentsats av kontraktssumman. Vid löpande räkning är den ordningen inte möjlig. I sådant fall kan vitet bestämmas till ett visst belopp att utgå för varje påbörjad vecka varmed färdigställandet av kontraksarbetena blivit fördröjt. På motsvarande sätt kan ett visst belopp anges för varje påbörjad vecka varmed färdigställandet av viss del av entreprenaden blivit fördröjt.

Vid hinder enligt kap 4 § 3 p. 1 har entreprenören rätt att erhålla ersättning av beställaren för den kostnad som därigenom orsakas. Om beställaren kan visa att han inte skäligen kunnat räkna med hindret och inte heller skäligen kunnat undvika eller övervinna följderna av det, skall kostnaderna delas lika mellan beställaren och entreprenören. § 4 Hinder och ersättning

Entreprenören ansvarar för fel som framträder under garantitid. § 5 Ansvar under garantitid

Kommentar till kapitel 5 § 5

Garantiåtagandets omfattning vid en totalentreprenad innebär för entreprenörens del ett ansvar under garantitiden för såväl av honom utförd projektering som utförande. Detta innebär att entreprenören normalt har ett garantiansvar för att entreprenaden uppfyller de funktionskrav som avtalats eller som följer av för entreprenören redovisad planerad användning. Hans ansvar är dock normalt begränsat till utförandet i de delar där beställaren anvisat viss teknisk lösning eller konstruktion (jämför kapitel 1 § 8).

Entreprenören är också ansvarig för fel i av beställaren föreskrivna material och varor där felet innebär avvikelse från den normala beskaffenheten hos det särskilda materialet eller den vara (fabrikat) som föreskrivits.

Entreprenören ansvarar inte för sådant som beror på beställarens felaktiga projektering, bristande underhåll, felaktig skötsel eller förslitning. En garanti i ABT 05:s bemärkelse innebär en skyldighet för entreprenören att avhjälpa de fel som framträder under garantitiden. Om entreprenören har uppfattningen att han inte ansvarar för det påtalade felet, åligger det entreprenören att visa, att han utfört entreprenaden kontraktsenligt eller göra sannolikt att felet beror på vanvård eller onormalt brukande eller att felet beror på av beställaren utförd felaktig projektering eller annat som kan hänföras till beställaren.

Om en leverantör har lämnat en garanti för material eller vara som gäller under

en längre tid än vad som framgår av kontraktshandlingarna, löper entreprenörens garantitid under samma tid. Omfattningen av entreprenörens garantiansvar under den förlängda garantitiden motsvarar omfattningen av leverantörens garantiåtagande.

Eftersom det ibland, särskilt när det gäller installationsanläggningar, kan vara svårt att avgöra om det handlar om ett fel i entreprenaden eller något som kan hänföras till exempelvis bristande skötsel eller underhåll, är det av stor vikt att anläggningen sköts och underhålls på ett fackmässigt sätt. Detta kan utföras antingen av anläggningens ägare eller genom särskilt serviceavtal med entreprenören eller annan. Beställaren kan också med avvikelse från ABT 05:s garantiregler välja en annan lösning i ansvarsdelen och avtala om ABT 05/Underhåll.

Entreprenören ansvarar för väsentligt fel som framträder efter utgången av respektive garantitid enligt kap 4 § 7, om felet visas ha sin grund i vårdslöshet av entreprenören.

§ 6

Ansvar efter garantitid

Kommentar till kapitel 5 § 6

Det åligger beställaren att visa att entreprenören ansvarar för fel.

Vid bedömning av om ett fel är väsentligt kan avseende inte fästas endast vid själva felet, utan hänsyn bör även tas till vilken skada som uppkommit eller kan befaras uppkomma. Fel som medför stora kostnader för beställaren är vanligtvis väsentliga.

Vid väsentlighetsbedömningen bör gälla att det skall vara fråga om ett fel, som påverkar beställarens möjlighet att använda en byggnad eller anläggning för avsett ändamål eller om ett fel, som påverkar byggnadens eller anläggningens goda bestånd. En byggnad skall sålunda ha fungerande väggar, tak, golv och grund samt vara tät. Fel som innebär fara för hälsa och säkerhet är normalt väsentliga.

När det gäller sammanhängande tekniska system, såsom för el och VA, är fel som medför avbrott i regel väsentliga, om avbrotten inte är kortvariga eller om de är återkommande.

Frågan huruvida väsentligt fel föreligger kan vara beroende av när felet framträder. Felets omfattning i förhållande till entreprenadens omfattning kan också vara av betydelse för att avgöra om ett väsentligt fel föreligger. Smärre återkommande fel av likartat slag kan sammantaget vara ett tecken på att väsentligt fel föreligger.

Det är svårt att härutöver ange vilka fel som skall anses väsentliga. Fel, som med relativt enkla medel kan åtgärdas, faller utanför entreprenörens ansvar i sådana fall då entreprenörens särskilda fackkunskap inte är erforderlig för att felet skall kunna avhjälpas. Felet skall till sin karaktär innebära en påtaglig olägenhet för beställaren för att entreprenören skall vara ansvarig. Detta gäller särskilt utseendefrågor.

Parterna kan – i kontraktet eller i de administrativa föreskrifterna på det sätt som föreskrivs i kap 1 § 3 i fråga om ändring av en fast bestämmelse – avtala om att ett väsentligt fel skall anses föreligga om kostnaderna för att avhjälpa felet och en följdskada på grund av felet överstiger ett visst belopp. Parterna kan därvid även avtala om att flera fel av samma slag skall anses som ett fel vid tillämpningen av den avtalade kostnadsgränsen.

För ansvar fordras vidare att beställaren kan visa på vårdslöshet av entreprenören. Vid bedömning om vårdslöshet föreligger måste det prövas om entreprenören handlat på något annat sätt än vad som fordras av honom. Utgången av en sådan bedömning kan i det enskilda fallet bli beroende på om entreprenören har frångått anvisningar som

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

beställaren lämnat. Detsamma gäller om entreprenören förfarit på ett sätt som strider mot kravet på fackmässighet. En sådan avvikelse kan förutsättas vara ett vårdslöst handlande. För att undgå ansvar måste entreprenören i en sådan situation visa godtagbara skäl för avvikelsen.

Totalentreprenadformen innefattar ett krav på fackmässighet hos entreprenören vid val av tekniska lösningar ingående i entreprenaden. Entreprenören har härvid ansvar för att sådana val sker med beaktande av den sakkunskap och yrkesskicklighet som kan förutsättas inom berörda fackområden. Har fel uppstått till följd av att entreprenören brustit i sådant hänseende, har han inte agerat fackmässigt och kravet på vårdslöshet torde vara uppfyllt.

Om entreprenören avser att använda sig av tekniska lösningar som kan bedömas vara förenade med särskilda risker följer av kravet på fackmässighet att beställaren skall informeras om vilka fördelar respektive nackdelar som olika alternativ innebär. Detta kan exempelvis gälla obeprövade tekniska lösningar. Om beställaren efter sådan redovisning av entreprenören uttryckligen godkänt ett visst alternativ, kan fel som senare framträtt och som ryms i den påtalade risken normalt inte hänföras till vårdslöshet hos entreprenören.

För ÄTA-arbete gäller samma ansvar som för kontraktarbetena.

§ 7

Om entreprenören är ansvarig för fel, ansvarar han också för skada på entreprenaden på grund av fel. För skada på entreprenaden genom brand på grund av fel svarar entreprenören dock inte längre än två år efter entreprenadens godkännande.

§ 8

Ansvar för skada

Part är skyldig att ersätta skada som han åstadkommer på motpartens arbete genom vårdslöshet vid utförande av eget arbete.

§ 9

Part ansvarar även för skada som på grund av underlåten eller bristfällig vård från hans sida uppstår på hjälpmedel, material eller vara, som motparten tillhandahåller honom.

Entreprenören ansvarar för skada på hjälpmedel, material och vara, som beställaren tillhandahåller, enligt vad som anges i §§ 1, 5–8 och 9, andra stycket i detta kapitel.

§ 10

Part är skyldig att ersätta motparten för sådan skada som inte skall ersättas enligt bestämmelserna ovan i detta kapitel, om han varit vårdslös eller om skadan beror på fel för vilket entreprenören är ansvarig. Ersättningsskyldigheten är begränsad till 15 % av kontraktssumman. Denna begränsning gäller inte, om den ansvarige har försäkringsskydd till högre belopp. I sådant fall maximeras ersättningsskyldigheten till detta belopp jämte förekommande självrisk.

§ 11

För skada på grund av avbrott eller störning i industriell produktion eller annan kommersiell verksamhet föreligger ingen ersättningsskyldighet.

De ansvarsbegränsningar som följer av denna paragraf gäller inte när part gjort sig skyldig till grov vårdslöshet.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

- Part är ansvarig gentemot motparten för åtgärder i fråga om entreprenaden som vidtas eller underlåts av hans anställda samt av honom anlitade entreprenörer, leverantörer och övriga personer. Om en sidoentreprenör eller någon av denne eller av beställaren anlitad person genom vårdslöshet orsakat entreprenören egendomsskada, är beställaren dock skyldig att betala ersättning endast om han är medvållande. **§ 12**
- Entreprenören är i förhållande till beställaren ansvarig för dennes skadeståndsskyldighet gentemot tredje man till följd av entreprenaden. **§ 13** **Tredje man**
- Entreprenören är dock fri från skadeståndsskyldighet enligt föregående stycke, om han kan visa att han rimligen inte kunnat förebygga eller begränsa skadan.
- Beställaren är i förhållande till entreprenören ansvarig för den skadeståndsskyldighet som entreprenören enligt kap 32 i miljöbalken (1998:808) har gentemot tredje man, om entreprenören kan visa att han rimligen inte kunnat förebygga eller begränsa skadan.
- Om flera fysiska eller juridiska personer såsom endera beställare eller entreprenör har ingått avtalet, svarar de solidariskt. **§ 14** **Solidariskt ansvar**
- Beställaren skall utan dröjsmål skriftligen underrätta entreprenören då han, efter det att entreprenaden eller en del av den avlämnats eller tagits i bruk, upptäcker fel eller skada på grund av fel. **§ 15** **Underrättelse-skyldighet**
- Beställaren är ersättningsskyldig för den merkostnad som för sent framförd underrättelse orsakat entreprenören. Sådan ersättningsskyldighet föreligger också om beställaren borde ha upptäckt fel eller skada tidigare än vad som faktiskt skett.
- Entreprenören skall utan dröjsmål underrätta beställaren innan ingrepp av betydelse görs i tredje mans egendom. **§ 16**
- Entreprenören är berättigad och skyldig att avhjälpa vad som i besiktningsutlåtande antecknats utgöra fel samt fel som beställaren skriftligen underrättat om enligt § 15 i detta kapitel. **§ 17** **Avhjälpan**
- Avhjälpan skall fullgöras utan dröjsmål och senast inom två månader räknat från det att besiktningsutlåtandet eller skriftlig underrättelse om fel tillställts entreprenören, såvida inte lämplig årtid bör avvaktas. Fel som inte medför risk för skada på entreprenaden eller olägenhet av betydelse för beställaren, får avhjälpas vid annan tidpunkt som parterna kommer överens om, dock senast i samband med garantitidens utgång. Entreprenören skall utan dröjsmål skriftligen underrätta beställaren när fel avhjälpes.
- Om entreprenören anser att han inte är ansvarig för ett fel, skall han skriftligen underrätta beställaren om detta. Om entreprenören inte avhjälper felet inom föreskriven tid eller skriftligen har underrättat att han inte avser att avhjälpa felet, får beställaren låta avhjälpa felet.
- Om entreprenören inte ansvarar för felet har han rätt till ersättning enligt kap 6 §§ 1–7 och 11.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Om entreprenören ansvarar för felet sker avhjälpandet på hans bekostnad. Vid entreprenad på löpande räkning då felet avser arbete som inte har utförts sker avhjälpandet dock på beställarens bekostnad, om entreprenören inte tidigare erhållit ersättning för arbetet ifråga.

Entreprenören är fri från ansvar för bristfälligheter i entreprenaden som är en direkt följd av att beställaren underlåtit att upplysa om förutsättning av särpräglad art som entreprenören inte rimligen bort känna till. **§ 18**

Fel som inte i väsentlig grad påverkar entreprenadens bestånd, utseende eller möjligheten att använda den på ändamålsenligt sätt är entreprenören inte skyldig att avhjälpa, i den utsträckning detta skulle vara oskäligt med hänsyn till avhjälpandekostnader och andra omständigheter. **§ 19**

Vid tillämpning av föregående stycke är beställaren berättigad till avdrag på entreprenadsumman med belopp motsvarande skillnaden mellan värdet på entreprenaden i kontraktens respektive felaktigt skick. Beloppet skall dock inte vara mindre än den besparing entreprenören gjort genom det felaktiga utförandet. Motsvarande gäller om åtagande inte har utförts enligt miljöplanen eller kvalitetsplanen, såvida inte detta lett till förlängning av garantitiden enligt kap 4 § 9.

Beställaren skall lämna entreprenören erforderligt tillträde för avhjälpande av fel. **§ 20**

Avhjälpandet av fel skall i skälig utsträckning ske så att olägenhet inte uppkommer för beställaren.

Om beställaren förorsakas kostnader i samband med att ett fel avhjälpas, är entreprenören ersättningskyldig i den omfattning som framgår av § 11 i detta kapitel.

Anspråk på skadestånd skall framställas skriftligen till motparten **§ 21** **Skadestånds-anspråk**

- 1 om skadan framträtt under entreprenadtiden, senast tre månader efter dess utgång
- 2 om skadan framträtt under garantitiden, senast tre månader efter dess utgång
- 3 om skadan framträtt efter garantitidens utgång, senast tre månader efter det att skadan framträtt
- 4 om anspråk på skadestånd grundas på krav från någon som part har avtal med avseende entreprenaden, senast inom tre månader från utgången av de i p. 1-3 angivna fristerna
- 5 om anspråk på skadestånd grundas på krav från någon annan än de som avses i p. 4, senast tre månader efter att kravet mottagits.

Anspråk på skadestånd är förfallet, om det inte framställs skriftligen i rätt tid.

Oavsett vad som föreskrivs i § 3 och § 21 i detta kapitel har part kvittningsvis rätt att framställa anspråk på vite eller annat skadestånd inom en månad efter det att motparten har framställt krav på skadestånd eller annan fordran med anledning av entreprenaden. **§ 22** **Kvittning**

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna beträffande parternas försäkringar, § 23* Försäkringar gäller följande.

Entreprenören skall ha allriskförsäkring för skador på entreprenaden. Om beställaren är byggherre skall denne vara medförsäkrad. Försäkringen skall gälla under entreprenadtiden och, i fråga om skador för vilka entreprenören ansvarar, under minst två år efter entreprenadens godkännande. Försäkringsbeloppet skall motsvara återanskaffningsvärdet av entreprenaden jämte arbete, som beställaren tillhandahåller. Självrisken skall högst vara tre prisbasbelopp.

Entreprenören skall vidare ha ansvarsförsäkring för entreprenadverksamhet under entreprenadtiden och under minst två år efter entreprenadens godkännande. Försäkringsbeloppet skall lägst vara 200 prisbasbelopp. Självrisken skall högst vara tre prisbasbelopp.

Med prisbasbelopp förstås prisbasbeloppet vid tiden för avtalets ingående.

Entreprenören skall tillställa beställaren bevis om att överenskomna försäkringar finns. Om entreprenören underlåter detta och rättelse inte sker, får beställaren på entreprenörens bekostnad själv teckna försäkring.

Vid skada åligger det part att utnyttja avtalad försäkring.

Om kontraksarbetena är uppdelade i huvuddelar, tillämpas bestämmelserna i detta § 24 Huvuddelar kapitel på varje huvuddel för sig.

Om vite erläggs för försening av en viss huvuddel, skall vite inte utges för efterföljande huvuddel, om färdigställandet av denna är beroende av förstnämnda huvuddel.

Vite som erlagts för försening av en huvuddel skall avräknas från vite för försening av kontraksarbetena, i den mån sistnämnda försening beror på förseningen av huvuddelen.

Kapitel 6

EKONOMI

Kontraktssumman avser ersättning för kontraksarbetena. ÄTA-arbeten skall regleras § 1 Ersättning genom avräkning mellan tillkommande och avgående arbeten. Sådan reglering skall ske utan dröjsmål, om möjligt före utförandet av ÄTA-arbetet.

Om beställaren anlitar någon annan än entreprenören för sådant arbete som anges i § 2 kap 2 § 3 eller själv utför sådant arbete, är entreprenören berättigad till ersättning för därigenom uppkomna kostnader jämte ersättning för utebliven vinst.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Avtalat pris skall ändras med hänsyn till dels kostnadsändring på grund av myndighets åtgärd, dels kostnadsändring som är förorsakad av krig eller annat krisförhållande med liknande effekt och som avser förnödenhet eller tjänst som är nödvändig för entreprenaden, dels kostnadsändring som beror på onormala prisförändringar avseende material som ingår i entreprenaden. Ändring av det avtalade priset skall dock ske endast om kostnadsändringen varit oförutsebar och väsentligt påverkar hela kostnaden för entreprenaden. § 3

Vid ÄTA-arbete skall ersättning utgå även för åtgärder, arbeten eller utgifter, som föranletts av entreprenadhandlingarna men som på grund av ÄTA-arbete inte blir till avsedd nytta. § 4

Anspråk på ersättning enligt föregående stycke skall, vid påföljd att annars vara förfallet, framställas senast sex månader efter entreprenadens godkännande.

Om ÄTA-arbete eller förändring i förhållande till angiven mängd i kontraktshandlingarna föranleder en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt skall kostnadsreglering ske härför. § 5 Väsentlig rubbning

Entreprenören får inte åberopa en sådan rubbning om han inte lämnat skriftligt besked till beställaren utan dröjsmål efter det att han insett eller borde ha insett rubbningen.

Anspråk på ersättning på grund av väsentligt rubbade förutsättningar skall framställas utan dröjsmål och, vid påföljd att annars vara förfallet, senast sex månader efter entreprenadens godkännande.

Kommentar till kapitel 6 § 5

Ändrade förutsättningar kan bl.a. uppstå som en följd av ÄTA-arbeten. I vilken mån sådana ÄTA-arbeten har inneburit en väsentlig rubbning av förutsättningarna för entreprenadens utförande i övrigt, får bedömas utifrån arten och omfattningen av ÄTA-arbetena, tidsåtgången för att utföra dem samt vilken påverkan ÄTA-arbetena har haft på entreprenadarbetena i övrigt.

Ersättning för ÄTA-arbeten förutsätts ha reglerats i samband med att dessa beställts och utförts. De kostnader som avses i denna bestämmelse är tillkommande kostnader på entreprenadarbetena i övrigt som uppkommit som en följd av dessa ÄTA-arbeten. Fråga kan exempelvis vara om att vissa arbeten – till följd av förskjutningar i tidplanen – kommer att genomföras under andra produktionsbetingelser än vad som varit förutsatt.

Om entreprenören gör gällande att förutsättningarna för entreprenadens genomförande väsentligt har rubbats, skall han - för att rätt till extra ersättning skall föreligga – visa såväl i vilka avseenden och på vilket sätt förutsättningarna har ändrats för genomförandet av entreprenaden i övrigt som vilka extra kostnader som uppstått till följd av detta.

Vid bedömning av vad som skall anses utgöra väsentligt rubbade förutsättningar kan parterna särskilt avtala om att sådana förutsättningar skall anses föreligga till exempel när den del av kostnaderna för ÄTA-arbete som omfattas av § 9 p. 2–7 i detta kapitel överstiger viss procentandel av motsvarande poster i kontraktssumman. Parterna kan då även bestämma hur kostnadsregleringen skall ske, exempelvis genom olika påslag på ersättningen för ÄTA-arbete i förhållande till kontraktssumman inom olika intervall.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Värdet av ÅTA-arbete skall beräknas enligt avtalad à-prislista, prissatt mängdförteckning, eller annan avtalad debiteringsnorm. **§ 6**

Angivet à-pris gäller intill 25 % ökning eller minskning av sådant kontraktsarbete som priset avser dock alltid intill ett värde motsvarande 0,5 % av kontraktssumman. Varje angivet à-pris gäller dock till dess att part skriftligen anmält att han anser att à-priset inte längre gäller.

Ett à-pris som angivits i debiteringsnorm, à-prislista eller motsvarande handling gäller inte arbete som tillkommer eller avgår under andra förutsättningar än dem som à-priset är grundat på, såvida kostnaderna för arbetet påverkas.

Om ett angivet à-pris inte gäller skall parterna försöka att komma överens om ett nytt à-pris med utgångspunkt i gällande à-pris för samma eller likartat arbete.

Om värdet av ÅTA-arbete inte kan beräknas enligt § 6 i detta kapitel, skall värdet, om inte parterna träffar särskild överenskommelse, beräknas enligt följande: **§ 7**

- 1 värdet av tillkommande arbete bestäms enligt självkostnadsprincipen (löpande räkning) enligt detta kapitel
- 2 värdet av avgående arbete fastställs till det belopp varmed arbetet ingår eller beräknas ingå i kontraktssumman.

Beställaren skall utöver entreprenadsumman betala därpå belöpande mervärdesskatt. **§ 8** **Mervärdesskatt**

Enligt självkostnadsprincipen utgår ersättning för **§ 9** **Löpande räkning**

- 1 kostnader för material och varor
- 2 kostnader för arbetsledning
- 3 kostnader för arbetare
- 4 kostnader för hjälpmedel
- 5 kostnader för underentreprenader
- 6 kostnader för försäkringar i den mån de avser entreprenörens risk samt avgifter enligt lag och till företagarorganisationer
- 7 kostnader i övrigt som inte anges i § 10 p. 2 i detta kapitel
- 8 a) entreprenörravode beräknat som procent av kostnaderna enligt p. 1-7 ovan, exklusive mervärdesskatt eller
b) entreprenörravode beräknat som procent av kostnaderna enligt p. 1-7 ovan, för arbetare, hjälpmedel, material eller vara, som tillhandahålls av beställaren, exklusive mervärdesskatt.

Vid tillämpning av självkostnadsprincipen gäller följande. **§ 10**

- 1 Entreprenören skall fullgöra sin uppgift så att beställaren erhåller bästa tekniska och ekonomiska resultat.
- 2 I entreprenörravodet inbegrips, förutom vinst, kostnader för räntor och centraladministration med beaktande av eventuella årsomsättningsrabatter. Övriga rabatter som entreprenören kan tillgodoräkna sig i entreprenaden skall gottskrivas beställaren.
- 3 Entreprenören skall vid upphandling av material, vara eller underentreprenad såvitt möjligt infordra anbud från flera leverantörer eller entreprenörer. Upphandling skall ske till så förmånliga villkor för beställaren som

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

förhållandena medger.

- 4 Beställaren har rätt att granska samtliga originalverifikationer i den mån de avser kostnader enligt § 9 p. 1-7 i detta kapitel.

Kommentar till kapitel 6 §§ 9 och 10

Till underlättande av bedömningen av vad som skall anses utgöra skäligt entreprenörarvode kan parterna i kontraktshandlingarna fastställa de procentsatser som skall gälla enligt § 9, p. 8 a respektive 8 b. Till förenkling av debitering och kontroll kan vidare avtalas att vissa kostnader skall beräknas procentuellt på annan kostnad eller på grundval av arbetad tid eller med ledning av à-priser eller annan debiteringsnorm.

*Vid tillämpning av självkostnadsprincipen på **ÄTA-arbete** är kostnader avseende utredning och projektering hänförliga till **§ 9 p. 7 i detta kapitel**.*

Efter entreprenadtiden skall slutavräkning ske mellan summan av tillägg och summan av avdrag. Om denna avräkning resulterar i att värdet av avgående arbeten överstiger värdet av tillkommande arbeten, skall 10 % av skillnaden gottskrivas entreprenören.

§ 11 Slutavräkning

Om skillnaden mellan värdet av avgående och tillkommande arbete överstiger 20 % av kontraktssumman, skall entreprenören utöver vad som föreskrivs i första stycket erhålla skälig ersättning för den uteblivna vinst som belöper på den del av skillnaden som överstiger 20 %.

Kommentar till kapitel 6 § 11

Bestämmelsen är utformad för fastprisentreprenader. Även vid löpande räkning skall dock entreprenören vid slutavräkning kompenseras för därigenom orsakad kostnad samt i skälig utsträckning för den uteblivna vinst som följer av avbeställningen.

Kontraktssumman erläggs enligt betalningsplan och mot faktura.

§ 12* Betalning under
entreprenadtiden

Saknas betalningsplan gäller följande under entreprenadtiden.

Beställaren är skyldig att mot faktura erlägga delbetalning av kontraktssumman för utfört kontraksarbete. Av de fakturerade beloppen får beställaren innehålla 10 % av värdet av utförda kontraksarbeten som säkerhet för framtida avhjälpande av fel. Sålunda innehållna medel får dock inte överstiga 5 % av kontraktssumman.

Erhållet förskott på kontraktssumman avräknas, om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna, successivt genom ett särskilt procentavdrag vid varje delbetalning, varvid procentsatsen skall motsvara förhållandet mellan förskott och kontraktssumma.

§ 13 Förskott

ÄTA-arbete regleras fortlöpande genom debitering eller kreditering.

§ 14

Beställaren är skyldig att mot faktura utge ersättning för utfört ÄTA-arbete. Beställaren får dock innehålla 5 % av fakturerat belopp för ÄTA-arbete jämte därpå belöpande mervärdesskatt.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Efter entreprenadens godkännande får beställaren innehålla 5 % av entreprenadsumman jämte mervärdesskatt på det innehållna beloppet för avhjälpande av fel som konstaterats i utlåtandet över slutbesiktning till dess fel avhjälpats, dock längst i två månader. Därefter får beställaren innehålla ett betryggande belopp för avhjälpande av fel som konstaterats vid slutbesiktning till dess fel avhjälpats eller reglering skett enligt kap 5 § 19.	Efter entreprenadens godkännande får beställaren innehålla 5 % av entreprenadsumman, jämte mervärdesskatt på det innehållna beloppet för avhjälpande av fel som konstaterats i utlåtande över slutbesiktning till dess felet avhjälpats eller reglering skett enligt kap 5 § 19. För fel som enligt kap 5 § 17 andra stycket får avhjälpas vid senare tidpunkt får beställaren innehålla ett betryggande belopp till dess felet avhjälpats.	§ 15	Betalning efter entreprenadtiden
--	--	-------------	---

Utöver vad som föreskrivs i § 12 och § 15 i detta kapitel får beställaren under entreprenadtiden och efter godkänd slutbesiktning innehålla skäligt belopp avseende krav på viten, skadestånd och annan fordran i anledning av kontraktet eller annat entreprenadkontrakt mellan parterna om beställaren skriftligen redovisar skälen för detta. Undanröjs omständighet som ligger till grund för sådant innehållande är beställaren skyldig att utan dröjsmål utge däremot svarande innehållet belopp.

§ 16

Arbeten som anges i faktura skall vara utförda när fakturering sker, om inte annat föreskrivits i entreprenadhandlingarna.

§ 17* **Faktura**

Om inte annat föreskrivits i entreprenadhandlingarna, skall en faktura betalas inom 30 dagar efter mottagandet. Om parterna är oense om någon del av fakturan, skall dock ostridigt belopp betalas inom denna tid.

Om inte betalning erläggs i rätt tid, skall part från förfalldagen betala dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635), om inte annan räntesats föreskrivits i kontraktshandlingarna. På belopp som beställaren felaktigt har innehållit enligt § 12 eller § 15 i detta kapitel räknas sådan ränta från den dag då likvid rätteligen skulle ha erlagts.

§18* **Dröjsmålsränta**

Underlåter beställaren att skriftligen redovisa skälen för innehållande i enlighet med vad som stadgas i § 16 i detta kapitel är han skyldig att utge ränta på innehållet belopp från den dag då likvid rätteligen skulle ha erlagts till dess betalning eller redovisning skett.

För entreprenörens fordringar avseende entreprenaden gäller en preskriptionstid om sex månader räknat från entreprenadens godkännande. Om entreprenören kan visa att han inte känt till eller bort känna till sin fordran, räknas preskriptionstiden om sex månader från den tidpunkt då han först borde ha känt till sin fordran.

§ 19 **Preskriptionstid**

För entreprenörens fordringar till den del de avser kontraktssumman eller mervärdesskatt gäller dock en preskriptionstid om två år räknat från entreprenadens godkännande. För arbeten utförda efter entreprenadtidens utgång räknas preskriptionstiden om två år från det att arbetena utförts.

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

Efter preskriptionsavbrott gäller en preskriptionstid om två år.

I övrigt gäller preskriptionslagen (1981:130).

Beställarens fordran på entreprenören för arbete, som beställaren tillhandahållit under § 20
entreprenadtiden, jämte beställarens krav på kreditering för avgående arbete,
preskriberas sex månader efter entreprenadens godkännande.

Efter preskriptionsavbrott gäller en preskriptionstid om två år.

I övrigt gäller preskriptionslagen (1981:130).

Om part enligt kontraktshandlingarna är skyldig att ställa säkerhet för sina förpliktelser, § 21* Säkerhet
skall säkerhet lämnas till motparten inom två veckor efter det att avtal har träffats.

Den säkerhet entreprenören ställer skall, om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna, gälla för ett belopp om 10 % av kontraktssumman under entreprenadtiden och 5 % för tid därefter intill två år efter entreprenadens godkännande eller, om fel konstateras vid besiktning inom denna tid, till dess att felet har avhjälpits, eller entreprenörens åliggande har fullgjorts på annat sätt.	Den säkerhet entreprenören ställer skall, om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna, gälla för ett belopp om 10 % av kontraktssumman under entreprenadtiden och för tid därefter intill två år efter entreprenadens godkännande eller, om fel konstateras vid besiktning inom denna tid, till dess att felet har avhjälpits, eller entreprenörens åliggande har fullgjorts på annat sätt.
---	--

Den säkerhet beställaren ställer skall, om inte annat föreskrivits i kontraktshandlingarna, gälla för ett belopp om 10 % av kontraktssumman.

Säkerhet skall genast återlämnas sedan parten har fullgjort sina förpliktelser enligt avtalet.

Kommentar till kap 6 § 21

Av entreprenören ställd säkerhet gäller enligt bestämmelsen under två år efter entreprenadens godkännande och är sålunda inte kopplad till den längre garantitid som gäller för entreprenörens arbetsprestation. Anledningen till detta är att kostnaden för ställande av säkerhet kan vara hög. Bestämmelsen är utformad som en täckbestämmelse. Det är därmed möjligt för beställaren att avstå från säkerhet eller begränsa tiden. Den beställare som önskar förlänga tiden för säkerhet bör överväga de konsekvenser av kravet på förlängd säkerhet kan ha i fråga om kostnader, konkurrensaspekter m.m.

Om entreprenören enligt kontraktshandlingarna är berättigad att uppbära förskott på § 22
kontraktssumman, skall på beställarens begäran särskild säkerhet lämnas därför.
Säkerheten skall återställas eller minskas i den mån avräkning av förskottet sker enligt § 13 i detta kapitel.

Om säkerhet försämras så att den inte längre har åsyftat värde, skall parten på § 23
motpartens begäran utan dröjsmål ställa betryggande fyllnadssäkerhet.

Om kontraktarbetena är uppdelade i huvuddelar, tillämpas bestämmelserna i detta kapitel på varje huvuddel för sig. § 24 Huvuddelar

Kapitel 7

BESIKTNING

Part har rätt att påkalla förbesiktning om § 1 Förbesiktning

- 1 arbete efter färdigställandet av entreprenaden inte är eller inte utan väsentligt ingrepp blir åtkomligt för besiktning,
- 2 avhjälpande av fel i arbete efter färdigställandet skulle vara till väsentlig olägenhet för parten,
- 3 arbete före färdigställandet tas i bruk av beställaren eller
- 4 i övrigt särskilda skäl föreligger.

Förbesiktning verkställs utan dröjsmål efter påkallandet.

Kommentar till kapitel 7 § 1

Ett särskilt skäl för förbesiktning kan vara att parterna i förväg vill få besiktningsmannens bedömning av kontraktsenligheten av visst arbete som antingen återkommer i ett stort antal eller gäller principer eller kvalitetskrav för utförandet, s.k. normerande förbesiktning.

Slutbesiktning skall, om inte parterna avtalat om annat, verkställas vid kontraktstidens utgång eller, om entreprenaden färdigställs senare, utan dröjsmål efter det att entreprenaden anmälts vara färdigställd. § 2* Slutbesiktning

Entreprenören skall i god tid underrätta beställaren när entreprenaden beräknas vara färdigställd och tillgänglig för slutbesiktning, om inte parterna genom besiktningsplan har träffat särskild överenskommelse.

Om besiktning av funktion inte kan ske i samband med slutbesiktning och detta förhållande inte beror på entreprenören, skall, **om inte parterna kommit överens om annat**, sådan besiktning ske i form av kompletterande slutbesiktning, så snart förutsättningar härför föreligger och part påkallat detta.

Utöver vad som följer av föregående stycke kan del av entreprenaden efter parternas överenskommelse göras till föremål för kompletterande slutbesiktning.

Beslut eller överenskommelse om kompletterande slutbesiktning utgör inte hinder för entreprenadens godkännande, om inte annat avtalats.

Part har rätt att påkalla slutbesiktning av en färdigställd del av entreprenaden, om beställaren tar eller begär att få ta delen i bruk. Garantitiden för del som godkänns vid sådan besiktning löper från godkännandet av delen intill utgången av garantitiden för

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

den sist godkända delen i entreprenaden.

Kommentar till kapitel 7 §§ 1 och 2

Parterna kan avtala om fortlöpande besiktning. Sådan besiktning genomförs som förbesiktning eller slutbesiktning.

Före utgången av den kortaste garantitiden verkställs garantibesiktning, om parterna inte kommer överens om annat. Garantibesiktning påkallas av beställaren. § 3* Garantibesiktning

Part har rätt att efter entreprenadtidens utgång påkalla särskild besiktning avseende sådant fel som beställaren har påtalat. § 4 Särskild besiktning

Särskild besiktning verkställs utan dröjsmål efter påkallandet.

Part har rätt att påkalla efterbesiktning för konstaterande av om ett fel avhjälpats. Efterbesiktning verkställs utan dröjsmål efter avhjälpandet. Beställaren får också påkalla efterbesiktning om entreprenören underlåter att avhjälpa felet i rätt tid. § 5 Efterbesiktning

Om entreprenören har påkallat efterbesiktning men någon sådan inte kommer till stånd på grund av beställarens underlåtenhet, skall de fel som efterbesiktningen avsågs omfatta anses vara avhjälpda.

Part har rätt att påkalla överbesiktning av besiktning enligt §§ 1-5 i detta kapitel. Genom överbesiktning prövas de frågor som har föranlett denna, t.ex. frågan om entreprenadens godkännande, förekomsten av fel eller ansvar för fel. Överbesiktning ersätter den besiktning eller del av besiktning som har föranlett påkallandet av överbesiktning. § 6 Överbesiktning

Överbesiktning skall skriftligen påkallas inom tre veckor efter det att part fått del av besiktningsutlåtandet.

Besiktning enligt §§ 1–5 i detta kapitel verkställs av en därtill lämpad person som beställaren utser. Om parterna kommer överens om det kan besiktningen istället verkställas av en person som de gemensamt utser. § 7 Besiktningsman

Om part underlåter att medverka till att besiktningsman utses för besiktning enligt § 1 eller § 4 i detta kapitel får motparten utse besiktningsman.

Kommentar till kapitel 7 § 7

Kravet på lämplighet tar inte bara sikte på tekniskt kunnande utan även på besiktningsmannens förmåga att, i enlighet med § 11 i detta kapitel, noggrant beakta såväl entreprenörens som beställarens intressen vid besiktningen. Besiktningsmannen skall således iaktta objektivitet vid utförandet av uppdraget.

Överbesiktning verkställs av en person som parterna gemensamt utser eller av en överbesiktningsnämnd. § 8

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

En sådan nämnd skall bestå av tre personer, av vilka parterna vardera utser en och dessa båda personer utser den tredje, som skall vara ordförande. Ledamot får inte tidigare ha verkställt besiktning av entreprenaden. Vid förfall för en ledamot i nämnden skall ny ledamot utses på samma sätt.

Om part inte inom två veckor utser ledamot i besiktningsnämnden, skall på motpartens ansökan ledamot utses av Byggandets Kontraktskommitté. Om de ledamöter som utsetts av parterna inte inom två veckor efter det att uppdraget meddelats dem enats om val av en tredje ledamot, skall denne på ansökan av endera parten likaledes utses av Byggandets Kontraktskommitté.

Om olika meningar uppkommer mellan ledamöterna i överbesiktningsnämnd, gäller den mening som flertalet enar sig om. Om samtliga ledamöter har olika meningar, gäller ordförandens mening.

Den person som parterna gemensamt utser till besiktningsman eller som skall ingå i en överbesiktningsnämnd skall vara ojävig, varvid frågan om jäv skall bedömas enligt förvaltningslagen (1986:223). § 9 Jäv

Besiktningsmannen eller i förekommande fall ordföranden i överbesiktningsnämnd skall i god tid kalla parterna till besiktning. § 10 Kallelse

Att en part utan godtagbart skäl underlåter att närvara vid besiktning utgör inte hinder för besiktningsverkställande.

Vid besiktning skall med noggrant iakttagande av parternas rätt undersökas och bedömas i vad mån entreprenaden eller en del av den uppfyller kontraktsenliga fordringar. **I besiktningen ingår dock inte att bedöma huruvida entreprenörens projektering i sig uppfyller kontraktsenliga fordringar. Besiktningsmannen skall upprätta ett besiktningsutlåtande. Fel som vid tiden för besiktningen finns på den besiktigade delen av entreprenaden skall antecknas i utlåtandet.** § 11 Besiktningsgenomförande

Beställaren har utöver de fel som antecknats i besiktningsutlåtandet endast rätt att göra gällande fel:

- 1 som förelegat vid besiktning, men då inte märkts och inte heller bort märkas (**dolt fel**),
- 2 som kan konstateras endast genom mätning, provning eller nyttjande,
- 3 **som beställaren skriftligen anmält till entreprenören inom sex månader efter entreprenadtidens utgång eller, om felet är väsentligt, inom 18 månader efter entreprenadtidens utgång, eller**
- 4 som under garantitid föranlett anmärkning med krav på avhjälpande vid en besiktning som sker med stöd av författning.

Kommentar till kapitel 7 § 11 andra stycket

I en totalentreprenad ingår även projektering i kontraktarbetena (se begreppet arbete) vilket, enligt första meningen i paragrafen, skulle innebära att besiktningen även skulle omfatta de projekteringshandlingar som entreprenören har upprättat. Av andra meningen framgår dock att så inte är fallet. Därmed tydliggörs att besiktningen, på samma sätt som i AB 04, avser att bedöma huruvida det fysiska slutresultatet uppfyller kontraktsenliga fordringar. Beställarens rätt att kontrollera entreprenörens projektering regleras i kapitel 3 § 5.

I andra stycket har införts en möjlighet för beställaren att göra gällande fel som föranlett anmärkning med krav på avhjälpande vid en besiktning som sker med stöd av författning. Motivet till detta är att en totalentreprenörs projekteringsansvar även innefattar att tillgodose gällande normer (kapitel 1 § 12). Huruvida entreprenören är ansvarig kan komma att bedömas enligt kapitel 1 §§ 8 och 12 samt kapitel 5 §§ 5, 6 och 8.

Vid slutbesiktning skall besiktningsmannen godkänna entreprenaden om det inte föreligger fel. Fel av mindre betydelse som förekommer i begränsad omfattning får dock inte hindra att entreprenaden godkänns. Detsamma gäller fel som beror på att **injustering** inte rimligen bort ske och detta förhållande inte beror på entreprenören.

§ 12 Godkännande och avlämnande

Besiktningsmannen skall vid slutbesiktningen avgöra om skriftlig dokumentation som upprättats av entreprenören och som visar att en del av entreprenaden är kontraktsevenligt utförd utgör tillräckligt underlag för bedömningen av delen i fråga.

Slutbesiktningen skall avslutas med ett slutsammanträde varvid besked i godkännandefrågan skall lämnas. Efter godkännande vid slutbesiktning är entreprenaden avlämnad. Godkännandet gäller med verkan från dagen för slutsammanträdet.

Om entreprenaden inte godkänns skall besiktningsmannen föreskriva fortsatt slutbesiktning.

Om entreprenaden vid slutbesiktningen uppenbarligen inte är så färdigställd att den kan godkännas får besiktningsmannen avbryta besiktningen och föreskriva ny slutbesiktning.

Om entreprenaden inte godkänns eller besiktningen avbryts skall besiktningsmannen i sitt utlåtande ange skälen för beslutet.

Om inte slutbesiktning verkställs inom föreskriven tid på grund av beställarens underlåtenhet anses entreprenaden godkänd och avlämnad från den dag då besiktning rätteligen skulle ha verkställts.

Om parterna avtalat om att avlämnandet skall genomföras på annat sätt än genom slutbesiktning anses entreprenaden godkänd och avlämnad när förutsättningarna för godkännande enligt avtalet är uppfyllda.

Kommentar till kapitel 7 § 12

Frågan om i vilken omfattning och på vilket sätt besiktningen skall genomföras får bedömas utifrån förutsättningarna i det aktuella projektet.

För att säkra ett kontraktsevenligt genomförande av entreprenaden träffar parterna ofta överenskommelse om former för kvalitetsstyrning av projektet, innefattande exempelvis krav på verifikationer och intyg under genomförandet. Om entreprenören därvid skriftligen intyggar att viss del av entreprenaden är kontraktsevenligt utförd, kan detta påverka besiktningsförfarandet. Om ett fel konstateras i en sådan del, som innebär en avvikelser i förhållande till uppgifterna i det lämnade intyget, är felet att anse som ett dolt fel.

Regleringen i andra stycket i paragrafen avser entreprenörens dokumentation över avtalade kvalitets- och miljöåtgärder – inte hans projekteringshandlingar.

Enligt kapitel 4 § 2 är huvudregeln att entreprenören – om inte annat utsagts i entreprenadhandlingarna – skall ha färdigställt entreprenaden så att slutbesiktning

*kan ske vid avtalad tidpunkt. Genom att **injustering** emellanåt ej lämpligen kan ske, innan entreprenaden av beställaren tagits i bruk eller att lämplig årtid avvaktats måste dock i sådana situationer vissa fel i funktion tolereras vid slutbesiktningen. Det kan även bli nödvändigt att av sådana skäl senarelägga besiktning av funktion. Under förutsättning att entreprenaden utförandemässigt har färdigställts bör detta inte föranleda att entreprenaden inte godkänns. Det är väsentligt att övriga rättsverkningar förenade med avlämnandet av entreprenaden träder i tillämpning.*

Fel som enligt besiktningsmannen föreligger, liksom anmärkningar som beställaren har påtalat men som enligt besiktningsmannens mening ej utgör fel, skall antecknas i utlåtandet. Om besiktningsmannen anser att entreprenaden i något avseende är bristfällig trots att den är kontraktsevenligt utförd, skall detta anmärkas med angivande av skälen för detta. Om besiktningsmannen finner skäl till anmärkningar av annat slag, är han oförhindrad att notera detta i utlåtandet.

§ 13

Besiktning-
utlåtande

I besiktning utlåtandet får fel inte antecknas utan att part fått tillfälle att yttra sig om detta.

Om fel som avses i kap 5 § 19 föreligger, skall besiktningsmannen efter att ha hört parterna i utlåtandet ange i vilken utsträckning han anser entreprenören vara skyldig att avhjälpa felet samt den nedsättning av entreprenadsumman som föranleds av vad som kommer att kvarstå av felet.

Om särskild utredning behövs rörande fel, skall sådan efter parternas hörande verkställas och tillställas parterna utan dröjsmål. I besiktning utlåtandet skall anges om och i vilket avseende särskild utredning kommer att verkställas. Besiktningsmannen skall ta ställning till utredningen.

Besiktning utlåtandet skall tillställas parterna utan dröjsmål och senast inom tre veckor efter besiktningen.

Utlåtande från överbesiktning skall avgas utan dröjsmål.

Besiktning utlåtande skall avfattas skriftligen och undertecknas av besiktningsmannen. I utlåtandet skall i tillämpliga delar antecknas följande: § 14

- 1 typ av besiktning
- 2 besiktningens omfattning
- 3 tid för besiktningen
- 4 entreprenaden samt parterna
- 5 besiktningsmannen med uppgift om vem som utsett denne
- 6 närvarande personer med uppgift om vem som för respektive parts talan
- 7 sättet för kallelse till besiktningen
- 8 fråga om jäv
- 9 tidigare besiktningar och provningar
- 10 entreprenadhandlingarna och andra överenskommelser rörande entreprenadens omfattning och utförande
- 11 delar som inte är åtkomliga för besiktning
- 12 delar som inte besiktigas okulärt, utan endast på grundval av entreprenörens dokumentation över avtalade kvalitets- och miljöåtgärder
- 13 fel för vilka besiktningsmannen anser entreprenören ansvarig
- 14 bristfälligheter och anmärkningar enligt § 13 i detta kapitel för vilka besiktningsmannen inte anser entreprenören ansvarig
- 15 förhållanden med vilkas slutliga bedömning bör anstå till besiktning vid senare tillfälle
- 16 fel vilka enligt § 13 i detta kapitel hänskjuts till särskild utredning med uppgift

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

om vem som skall utföra utredningen samt tidpunkt då den beräknas vara slutförd

- 17 fel enligt kap 5 § 19 med angivande av i vilken utsträckning besiktningsmannen anser entreprenören skyldig att avhjälpa felet enligt § 13 i detta kapitel samt uppskattad nedsättning av entreprenadsumman
- 18 besked om godkännande och dag för beskedet samt, om godkännande inte lämnas, skälen därtill
- 19 föreskrift om fortsatt eller ny slutbesiktning enligt § 12 i detta kapitel
- 20 tidpunkt för garantitidens slut och eventuellt förlängd garantitid
- 21 besiktningskostnadens fördelning
- 22 meningsskiljaktigheter mellan ledamöter i besiktningsnämnden
- 23 av beställaren gjord anmärkning, som enligt besiktningsmannens mening inte utgör fel
- 24 parternas överenskommelse om när fel skall vara avhjälpta om annan tid än som föreskrivs i kap 5 § 17 skall gälla
- 25 sändlista för besiktningsutlåtandet.

Ersättning till besiktningsmannen betalas av beställaren. Om besiktningen verkställs av en person som parterna gemensamt har utsett, svarar parterna till lika delar för ersättningen. **§ 15** **Besiktningskostnad**

Ersättning till besiktningsman skall betalas av entreprenören då det är fråga om fortsatt slutbesiktning, avbruten slutbesiktning enligt § 12 femte stycket i detta kapitel och efterbesiktning samt av entreprenören påkallad särskild besiktning.

Om fel som entreprenören ansvarar för har konstaterats vid särskild besiktning skall ersättning till besiktningsmannen betalas av entreprenören.

Besiktningsmannen kan dock, om särskilda skäl föreligger, besluta att ersättningen enligt andra eller tredje stycket helt eller delvis skall betalas av beställaren.

Vid överbesiktning skall överbesiktningsnämnden eller den gemensamt utsedda besiktningsmannen med hänsyn till utgången av överbesiktningen besluta, vem av parterna som skall svara för ersättningen eller hur denna skall fördelas mellan parterna.

I förhållande till överbesiktningsnämnden och den gemensamt utsedda besiktningsmannen är parterna solidariskt ansvariga för betalning av ersättningen.

Entreprenören tillhandahåller den handräckning som erfordras vid besiktningen.

Part som inte är nöjd med besiktningsutlåtandet kan påkalla prövning i den ordning som gäller för tvister. **§ 16**

Om kontraktarbetena är uppdelade i huvuddelar, tillämpas bestämmelserna i detta kapitel på varje huvuddel för sig. **§ 17** **Huvuddelar**

Kapitel 8

HÄVNING

Beställaren har rätt att skriftligen häva kontraktet såvitt avser återstående arbeten om	§ 1	Beställarens rätt att häva
<ol style="list-style-type: none">1 entreprenaden har försenats så att den uppenbarligen inte kan färdigställas inom kontraktstiden under förutsättning dels att förseningen inte beror på omständigheter som berättigar till tidsförlängning dels att en försening av färdigställandet skulle medföra väsentlig olägenhet för beställaren2 entreprenören inte i rätt tid återupptar arbetet sedan det avbrutits enligt § 3 i detta kapitel3 utförd del av entreprenaden i väsentligt hänseende inte är kontraktsenlig och avhjälpande inte sker utan dröjsmål efter erinran, eller om entreprenören på annat sätt brister i fullgörandet av sina åligganden så att entreprenadens kontraktsenliga färdigställande därigenom äventyras4 entreprenören försätts i konkurs eller i annat fall är på sådant obestånd att han inte kan förväntas fullgöra sina åligganden och betryggande säkerhet för rätta fullgörandet av entreprenörens förpliktelser mot beställaren inte ofördröjligen ställs efter begäran om detta5 entreprenören underlåter att inom den i kap 6 § 21 angivna tiden ställa föreskriven säkerhet eller om erjuden säkerhet inte är tillräcklig6 entreprenören underlåter att ställa fyllnadssäkerhet enligt kap 6 § 237 entreprenören utan beställarens medgivande helt eller delvis överlåter kontraktet och detta är av beaktansvärd betydelse för beställaren8 entreprenören avlider eller då god man eller förvaltare enligt föräldrabalken (1949:381) har förordnats för honom, eller om entreprenören på grund av sjukdom eller olycksfall blir ur stånd att färdigställa entreprenaden, såvida det inte utan dröjsmål visas att den kan kontraktsenligt färdigställas av hans rättsinnehavare för hans räkning9 ej avlämnad del av entreprenaden genom krig, uppror, naturkatastrof eller därmed jämförlig omständighet drabbas av skada som är väsentlig eller som på annat sätt väsentligt rubbar förutsättningarna för kontraktets fullgörande10 Byggnads- och reparationsberedskapen träder i verksamhet eller om myndighet vid krig eller krigsfara tar beställarens eller entreprenörens organisation i anspråk11 entreprenaden på grund av en omständighet, som har uppkommit utan parternas vållande, måste avbrytas under så lång tid att förutsättningarna för kontraktets fullgörande väsentligt rubbas.		
Entreprenören har rätt att skriftligen häva kontraktet såvitt avser återstående arbeten om	§ 2	Entreprenörens rätt att häva
<ol style="list-style-type: none">1 beställaren underlåter att i rätt tid fullgöra sin betalningsskyldighet eller sina åligganden i övrigt och om rättelse inte sker utan dröjsmål efter erinran, under förutsättning att underlåtenheten är av väsentlig betydelse2 beställaren försätts i konkurs eller i annat fall är på sådant obestånd att han inte kan förväntas fullgöra sina åligganden och betryggande säkerhet för rätta fullgörandet av beställarens förpliktelser mot entreprenören inte ofördröjligen ställs efter begäran om detta. Om sådan begäran har framställts har entreprenören rätt att avbryta arbetena. Om arbetena återupptas skall entreprenören ersättas för de kostnader avbrytandet förorsakat3 beställaren underlåter att inom den i kap 6 § 21 angivna tiden ställa avtalad säkerhet, eller om erjuden säkerhet inte är tillräcklig		

ABT-sammanställning, Remissutskick, nov 2005 (Entreprenörförslag i vänster kolumn och beställardito i höger)

- 4 beställaren underlåter att ställa fyllnadssäkerhet enligt kap 6 § 23
- 5 beställaren, utan att ställa betryggande säkerhet på annan överlåter sin rätt till entreprenaden eller en del av den eller egendom, som entreprenaden avser, och därigenom kan befaras komma att brista i fullgörandet av sina åligganden
- 6 beställaren utan entreprenörens medgivande helt eller delvis överlåter kontraktet och detta är av beaktansvärd betydelse för entreprenören
- 7 ej avlämnad del av entreprenaden genom krig, uppror, naturkatastrof eller därmed jämförlig omständighet drabbas av skada, som är väsentlig eller som på annat sätt väsentligt rubbar förutsättningarna för kontraktets fullgörande
- 8 Byggnads- och reparationsberedskapen träder i verksamhet eller om myndighet vid krig eller krigsfara tar beställarens eller entreprenörens organisation i anspråk
- 9 entreprenaden på grund av en omständighet, som har uppkommit utan parternas vållande, måste avbrytas under så lång tid att förutsättningarna för kontraktets fullgörande väsentligt rubbas.

Om det föreligger en sådan omständighet som avses i § 2 p. 1 och 3–6 i detta kapitel har entreprenören istället för att häva kontraktet rätt att efter skriftlig underrättelse till beställaren avbryta arbetena till dess att omständigheten inte längre föreligger dock längst en månad. Inom denna månad skall entreprenören skriftligen underrätta beställaren om han avser att återuppta arbetena eller om han häver kontraktet.

§ 3

Entreprenörens rätt att avbryta

Om entreprenören har haft fog för att avbryta arbetet har han, för det fall arbetet återupptas, rätt till tidsförlängning enligt kap 4 § 3 p. 1 och rätt till ersättning för merkostnader enligt kap 5 § 4.

Om överlåtelse sker i enlighet med § 2 p. 5 i detta kapitel, skall beställaren utan dröjsmål underrätta entreprenören om detta.

§ 4

Vid hävning av kontraktet skall värdet av utförd del av entreprenaden gottskrivas entreprenören. På parts begäran skall värdering verkställas. Denna skall ske med hänsyn till beskaffenheten av det utförda arbetet och på grundval av kontraktssumman som värde på kontraktens arbetena i deras helhet.

§ 5

Värdering

I fall som avses i § 1 p. 8–11 och § 2 p. 7–9 i detta kapitel skall entreprenören därutöver gottskrivas sina kostnader för material och varor, som anskaffats eller beställts men inte byggts in, samt för underentreprenader.

Material och varor skall värderas efter anskaffningskostnaden. I den mån beställaren betalar ersättning inträder han i entreprenörens rätt till material, varor och underentreprenader.

Vid värderingen skall avdrag för skada genom krig, terrorhandling, uppror, naturkatastrof eller därmed jämförlig omständighet göras endast i den mån entreprenören rimligen kunnat undvika eller minska skadan.

Om parterna inte enas om värdet, utförs värderingen av en nämnd som tillsätts enligt kap 7 § 8 eller en person som tillsätts enligt kap 7 § 7. Därvid svarar parterna till lika delar för ersättningen för värderingen. Om samtliga ledamöter i en sådan nämnd stannar vid olika värderingar, gäller den värdering som ligger mellan den högsta och den lägsta.

Värdering skall ske utan dröjsmål efter hävandet och den skall verkställas på sådant sätt att arbetenas fortsatta utförande inte hindras.

Om kontraktet hävs enligt § 1 p. 1–7 i detta kapitel, är entreprenören skyldig att ersätta § 7
beställaren för den kostnadsökning som på grund av hävningen uppkommer för
entreprenadens färdigställande, samt för den skada hävningen i övrigt åsamkar
beställaren.

Beställaren är efter hävningen berättigad att själv utföra återstående arbeten eller låta
dessa utföras av någon annan till det pris som kan erhållas utan föregående tävlan.

Anspråk på ersättning på grund av hävningen medför inte rätt till ersättning, om det inte
framställs skriftligen senast tre månader efter det att de arbeten som återstår vid
hävningen slutförts.

Om **hävning** sker på grundval av § 1 p. 1–8 i detta kapitel, är entreprenören skyldig § 8
att låta beställaren eller nytillträdande entreprenör mot skälig ersättning överta
handlingar angående entreprenaden samt överta eller förhyra hjälpmedel, material
och varor som finns inom arbetsområdet. Entreprenören är även skyldig medverka till
att beställaren eller nytillträdande entreprenör får överta träffade avtal angående
projektering, material, varor och underentreprenader mot ersättning för
entreprenörens kostnader, i den mån de avser ännu ej fullgjorda delar av sådana
avtal.

Övertagande

Vid hävning skall parternas mellanhavanden regleras utan dröjsmål, efter det att § 9
uppkommande kostnadsökning och skada har kunnat fastställas.

Kapitel 9

TVISTELÖSNING

Om inte parterna kommer överens om annat gäller följande. § 1*

Tvist på grund av kontraktet, som inte slutligt avgjorts enligt kap 10, skall avgöras av
allmän domstol, om det omtvistade beloppet inte uppenbart överstiger 150
prisbasbelopp, exklusive mervärdesskatt. I annat fall skall tvist avgöras genom
skiljedom enligt lagen (1999:116) om skiljeförfarande.

Med prisbasbelopp avses prisbasbeloppet vid tidpunkten för väckande av talan.

Den omständigheten att en tvist har hänskjutits till rättsligt avgörande berättigar inte § 2
entreprenören att avbryta entreprenaden. Beställaren har inte heller på sådan grund
rätt att innehålla belopp som inte direkt omfattas av tvisten, eller underlåta att i övrigt
fullgöra sina åligganden.

Oberoende av vad som föreskrivs i detta kapitel har part rätt att väcka talan vid allmän domstol eller ansöka hos myndighet om betalning av ostridig och förfallen fordran avseende entreprenaden. § 3

Kapitel 10

FÖRENKLAD TVISTELÖSNING

Råder oenighet mellan parterna på grund av kontraktet kan de gemensamt hänskjuta frågan till avgörande av en därtill lämpad ojävig skiljeperson (förenklad tvistelösning), varvid frågan om jäv skall bedömas enligt förvaltningslagen (1986:223). § 1 Förenklad tvistelösning

Sedan parterna kommit överens om att pröva en fråga genom förenklad tvistelösning, skall de gemensamt utse en skiljeperson, om inte sådan utsetts i kontraktshandlingarna.

Part skall inom en vecka från det att en skiljeperson utsetts eller, om sådan utsetts i kontraktshandlingarna, inom en vecka från det att parterna kommit överens om förenklad tvistelösning, skriftligen yttra sig och därvid klargöra sin inställning i frågan. Yttrandet och de handlingar som parten vill åberopa skall skickas över till såväl skiljepersonen som motparten. Part skall därvid även ange om han begär sammanträde inför skiljepersonen.

Part har därefter rätt att yttra sig en gång över vad motparten anfört, om inte skiljepersonen anser det nödvändigt med ytterligare skriftväxling. Yttrandet skall skickas till skiljepersonen och motparten inom en vecka från det att parten mottagit motpartens yttrande enligt stycket ovan.

Skiljepersonen skall inom fyra veckor från det att han mottagit de handlingar som parterna åberopar skriftligen meddela parterna sitt beslut med en kort motivering. Han skall i sitt beslut ange vem av parterna som slutligt skall betala hans arvode. Vardera parten står för sina egna kostnader.

Skiljepersonens beslut är bindande för parterna intill dess de enas om annan lösning eller frågan, efter missnöjesanmälan, slutligt avgörs av antingen allmän domstol eller skiljenämnd.

Anmälan om missnöje mot skiljepersonens beslut skall göras skriftligen till motparten senast en månad efter det att parten fått del av skiljepersonens beslut. Om ingen av parterna anmält missnöje i rätt tid skall parterna anses ha godtagit skiljepersonens beslut, vilket innebär att frågan skall anses slutligt avgjord.

Om part väcker talan enligt kap 9 i fråga som är föremål för förenklad tvistelösning skall den förenklade tvistelösningen avbrytas. Den part som väcker talan under den förenklade tvistelösningen skall i sådant fall betala skiljepersonens arvode.